Ժէ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 4347 — 10/23 ՅՈՒՆԻՍ 1900 — ՇԱԲԱԹ — 26 ՄԱՅԻՍ 1318 — Ժէ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 4347

درعلیه غلطه ده (آرەولك) غزتەسی ادارەخانەسی

ՊՈԼԻՍ Ղալաթիա, Նորատունկեան խան

Les annonces sont reçues à la Direction du Journal "AREVELK", Galata, CONSTANTINOPLE.

Նամակ կամ որ եւ է գրութիւն պէտք է ուղղել ԱՐԵՒԵԼՔ ՕՐԱԹԵՐԹԻ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

20 ՓԱՐԱ

ԱՐԵՒԵԼՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Ազգային, Գրական եւ Քաղաքական

20 ՓԱՐԱ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Պոլսոյ եւ գաւառներու համար տարեկան 140 Ղրշ., վեցամսեայ 70, եռամսեայ 40.
Օտար երկիրներու համար տարեկան 40 Ֆրք., վեցամսեայ 20.
Դրամի փոխարէն փոստի պուլ կ'ընդունուի, 115 ղրշ. փոխ. 100 ղրշը հաշուով:
Տեղական բաշխողի ծախքը բաժանորդաց կը վերաբերի:

Ծանուցմանց համար պէտք է դիմել ուղղակի խմբագրատուն:

ԱՋ ՈՒ ՁԱԽ

ԹՂԹԱԿՑԻ ԳԻՒՏԵՐ

Ժամանակակից հայ մամուլին պատմութիւնը չեմ գիտեր թէ մէկուն գրիչը պիտի զբաղեցնէ՞. եթէ այո՛, ապահովաբար ուսումնասիրողը պիտի պարտաւորուի ամէնէն լայն բաժիններէն մէկը յատկացնել գաւառային թղթակցութեանց՝ որոնք սերտ առնչութիւն մը ունին գաւառներու քաղաքակրթութեան պատմութեան հետ, և որոնք մեր մամուլին մէջ ահագին տեղ մը կը բռնեն:

Եւ հաւատացէք որ ամէնէն դժուար բաներէն մէկն է անոնց ուսումնասիրութիւնը. որովհետեւ միեւնոյն խնդիրը երբեմն երկու երեք և երբեմն ալ չորս տարբեր մեկնութիւններով կը ներկայանայ՝ եթէ երբեք հինգերորդ մըն ալ չհետեւի անոնց: Երեւակայեցէք Առաջնորդ մը կամ առաջնորդական Տեղապահ մը՝ որ գաւառ մը կ'երթայ պաշտօնով, ամիս մը երկուք կ'անցնի, և ահա թղթակցութիւն մը կը հասնի Պոլսոյ թերթերէն մէկուն, ներբողալից թղթակցութիւն մը որուն մէջ յիշատակուած են անոր կրթասիրութիւնը, եկեղեցասիրութիւնը, վարչական կարողութիւնը, բարեհամբոյր բնաւորութիւնը և դեռ հազարումէկ ձիրքեր: Օ՛հ, ինչ աղուոր ընտրութիւն մըն է կատարուեր կ'ըսէ ամէն մարդ, բայց դեռ գոհունակութիւնը մարսելու ատեն չունեցած, ահա ուրիշ թերթ մըն ալ միեւնոյն մարդուն վրայ կը հրատարակէ տարբեր թղթակցութիւն մը, ուր ամէնէն գէշ գոյներով կը ներկայացուի խեղճը: Քիչ մըն ալ անցնելէն ետքը հերքում մը կը ստանայ առաջին թերթը, հերքում մըն ալ կը հասնի երկրորդին, եղաւ չորս. մեկնութիւն մըն ալ Պատրիարքարանը կու տայ և ահա կ'ունենանք միեւնոյն անձին ու խնդրին վրայ հինգ տարբեր դատողութիւն...:

Եթէ կրնաք, մէջէն ելէ՛ք:

Ի՞նչ պիտի ընէ խեղճ ուսումնասիրողը առանձին պարագայի մը մէջ. որո՞ւն հաւատայ. ամէնքն ալ իրարմէ բոլորովին տարբեր բաներ կը պատմեն, և ամէնքն ալ կը պնդեն թէ իրենց տուած մեկնութիւնն է ճիշդը: Հարիւրին հարիւր գրիչը վար պիտի ձգէ ձեռքէն ու թուղթն ալ պատռելով պիտի քաշուի մէկ կողմ, քանի որ խելք բռնածը չի զօրեր հինգ տարբեր պատմուածքներու մէջէն որոշել ճշմարիտը:

* * *

Գաւառին է՛ն հետաքրքրական թիփերն են այդ թղթակիցները, որոնց անհատականութիւններ երբեմն, դասատուներ, և ընդհանրապէս ա՛յն տեսակ մարդիկ որոնց իւրաքանչիւր դրամին մէջ միշտ թագուն հաշիւ մը անպակաս է: Կան որ արուեստ մը ընելու չափ առաջ տարած են գործը, դառնալով անստգիւտ թղթակիցներ ինչպէս Եդեսիոյ Ոսկերչեանը որ համեմատապէս սահմանափակ միջավայրէ մը միշտ շաբաթական մէկ կամ երկու տարբեր թղթակցութիւններ կը գտնէ Պոլսոյ բոլոր թերթերուն համար ալ: Ճշմարիտ թղթակցի տիպարն է որուն աչքէն ոչ մէկ հետաքրքրական բան կը փախչի, և որ իւրաքանչիւր խնդրի վրայ իր առանձին իմաստասիրելու կերպը ունի հասուն փորձառութեան մը շնորհիւ: Դժբաղդաբար քիչեր կան իրեն պէս. Թլկատինցին միայն միտքս կու գայ, գաւառին արտադրած ամէնէն հզօր նկարագիրներէն մէկը՝ որ Հոգին եղած է Խարբերդի: Կայ նաեւ ուրիշ դասակարգ մը, կազմուած Արտաշէս Յարութիւնեանի, Յովհաննէս Գաղանճեանի և Ռուբէն Զարդարեանի պէս գրողներէ, որոնց իւրաքանչիւր թղթակցութիւնը մարդ իբր գրական կտոր մը կարդայ:

Իսկ ատոնցմէ դուրս,—բացի քանի մը բացառութիւններէ,—մնացած բոլոր թղթակիցները հեղինակներն են այն անքակտելի հանգոյցին զոր քիչ մը վերը նկարագրեցի և որուն պիտի հանդիպի միշտ ապագայ ուսումնասիրողը: Առաջնորդը ծուռ նստաւ, շիտակ նստաւի խնդիր մը, և ահա թղթակցութիւն թղթակցութեան վրայ. մէկը ծուռ նստաւ կ'ըսէ, միւսը շիտակ, ուրիշ մըն ալ թէ՛ ծուռ և թէ շիտակ նստաւ կը գրէ, մինչդեռ չորրորդ մը կը հաւաստէ որ Առաջնորդը բնաւ չնստաւ: Նոր խնդիր.—Թղթակցութիւն մը կը հասնի թէ՝ այս ինչ վարդապետը անկարող է իր պաշտօնին որովհետեւ հազիւ կէս ժամուան քարոզ մը միայն կրնայ տալ: Շատ աղէ՛կ, թող անանկ ըլլայ: Բայց խնդիրը հոն է որ անանկ չէ՛ եղեր: Շաբաթ մը կամ երկու շաբաթ ետքը ուրիշ թերթի մը մէջ նոր թղթակից մը իրմէ առաջ գրողը ստախօս, պառակտիչ, խեղաթիւրող, ճշմարտութեան ձայնը խեղդող և դեռ չեմ գիտեր ինչ անուանելէ ետքը սա վերին աստիճանի կարեւոր յայտարարութիւնը կ'ընէ թէ վարդապետին քարոզները կէս ժամ չէ՛ որ կը տեւեն այլ... 35 վայրկեան:— Հետեւաբար կը պնդէ, վարդապետը ամէն կերպով արժանի է իր պաշտօնին:— Ամէն...

Ու տակաւին ինչե՞ր...:

Ի՞նչ ընեն թերթերը. ամէն գաւառէ պէտք է տեղեկութիւն հրատարակել: Եւ ստիպուած կը կառչին այդ թղթակիցներէն մէկուն, լայն փառահութեամբ մը հրատարակելով անոնց կողմէ ղրկուած շատ մը բաներ, թէեւ միշտ գրեթէ իւրաքանչիւր թղթակցութեան հրատարակուելէն քիչ մը ետքը, գլուխնին ձեռքերնուն մէջ կը մտածեն թէ ո՛ւր սեղմեցնեն այդ առթիւ հասած բոլոր հերքումները և կամ տարբեր մեկնութիւնները:

* * *

Դժբաղդութիւնը հոն է որ թղթակիցներու այդ դասակարգը բնաւ յոյս չի տար դէպի լաւ ճամբան հակելու, որովհետեւ ազդուիլ չե՛ն գիտեր ո՛չ թերթերու կողմէ եղած դիտողութիւններէ, ոչ ալ ուրիշ ո՛ և է բանէ մը: Ձանձրոյթն ալ անծանօթ է իրենց. տարիներով կը գրեն առաջնորդի մը կամ Թաղականի մը դէմ, և բնաւ չյոգնելնէն զատ միշտ կը ջանան նոր երեւոյթ մը ստեղծել խնդրին շուրջը, միտումնաւոր հանգամանք մը սպահովելու համար անոր: Նիւթը միշտ նիւթ է, քննադատելու եղանակը պէտք է փոխել, դիտողութեան նոր դուռ մը, խծբծանքի նոր կաղապար մը գտնելով: Առաջնորդին կամ Թաղականին գործելու եղանակը, նստելու, ուտելու, խմելու, քննանալու կերպը, մատակարարելու կարողութիւնը, վերջապէս իբր մարդ ու իբր պաշտօնեայ զայն ամէն կէտերու մէջ քննադատելէ, խծբծելէ ետքը՝ «է՛հ, ալ մարդուն վրայ ամէն բան գրեցինք, քիչ մըն ալ հանգիստ ձգենք», ըսող մը չկայ մէջերնին: Ինչո՞ւ զոհեն նիւթը. գրելիք նոր բա՞ն կը պակսի:

Եւ հաւատացէք որ ատոնցմէ դուրս դեռ նոր բան կը գտնեն:

Թերահաւատներուն համար հոս կ'արտատպեմ հետեւեալ քանի մը տողերը, զորս մօտակայ թեմի մը տեղապահին դէմ գրուած և տեղական թերթի մը մէջ հրատարակուած թղթակցութենէ մը քաղած եմ.—

«... Վարդապետին հոս ժամանումէն ի վեր Վիճակին գործերը ձախող գացին. հունձքերը վերջին ծայր անյաջող եղան, պատահած հրդեհներու մէջ Թաղ. Խորհրդոյ չորս կալուածներն այրեցան, այլովքն հանդերձ...»:

Խոստովանեցէք որ գիւտ մըն է սա, հրատարակուած թերթի մը մէջ՝ ուր արդէն բաւականէն աւելի հնարամիտ մարդիկ կը գտնուին՝ մինչեւ Փրանսերէնէ թարգմանուած թերթօնի մը ճակտին «Եւրոպական» տիտղոսը կպցնելու աստիճան:

Թղթակիցներու այս տարապայման ունակութիւնը աւելորդ է ըսել թէ երթալով աւելի պիտի չեշտուի, ու թերեւս շատ հեռու չէ այն ժամանակը ուր Պոլսոյ թերթերէն մէկը հետեւեալին պէս գրուածք մը պիտի ընդունի գաւառէն.—

«Տեղւոյս առաջն. տեղապահին հրաժարման հետեւանքով զգալի պէտք մը ունինք կարող եկեղեցականի մը: Յուսալի է որ գաւառ. ընդհ. ժողովը ի նիստ գումարուելով իր ընտրութիւնը պիտի կեդրոնացնէ 1.25 երկայնութիւն, 0.40 լայնութիւն, կլոր գլուխ, լեցուն թաթիկ եկեղեցականի մը վրայ. ուշադրութիւն ընելու է մանաւանդ որ նորընտիր տեղապահին մազերը դեղին, աչքերը կապոյտ չըլլան, ու մանաւանդ տափակ ներքան և կամ ռամկական ասութեամբ... տիւզ տապան չըլլայ:»

Օրին մէկը անշուշտ այդ եղանակին ալ պիտի հասնինք, և այս անգամ թերթը պիտի ընդունի սըւոր պէս գրուածք մը.

«Բաղքիս վերի թաղին Թաղ. Խորհուրդը կազմելու համար ի մօտոյ նոր ընտրութիւն պիտի կատարուի: Թաղեցիք արդէն իսկ որոշած են ընտրելիներ, գլխաւորաբար նկատի առնելով թեկնածուներուն կօշիկին ձեւը և հագուստին գոյնը, ինչ որ ծայր աստիճանի կարեւորութիւն մը ունի նմանօրինակ պարագայի մը մէջ:»

Եւ հարիւրին հարիւր թերթ պիտի գտնուի՝ որ այս խայտառակութիւնները պիտի հրատարակէ:

Qui vivra verra...

ԱՐԱՄ ԱՆՏՈՆԵԱՆ

ՀԻՒԱՆԴ ՄԱՆՈՒԿԸ

Կիրակի առտու մըն է, մարտի առաջին թախծագին օրերէն չեղած արեւոտ առտու մը: Բնութիւնը կենսանորոգ արտափայլումով մը քողածածուկ գեղեցկութիւններ պարզած է յանկարծ՝ արեւին մոգական լոյսին տակ՝ շլացուցիչ, գգըլիչ: Թէեւ կանանչի միեւնոյն անսահման Նրբերանգներն են որ կը փռուին լայնօրէն, ծաղկած ծառերու միեւնոյն ուրախարեր, վարդագոյն ու ճերմակ հսկայական փունջերն են որ կը խորհըրդանշեն բնութեան կենսաւէտ յղութիւնը, վերափթթումը:

Ու արեւը մինչեւ անծայր հորիզոններու տարօրինապէս յստակ հեռաւորութիւններուն մէջ կը թրթռացնէ ուժեղ ու հիւթեղ կենսականութիւն մը, գեղեցկութեան առոյգ արտացոլում մը:

Երկար ատենէ ի վեր կատարն եմ կանանչ բլրակին՝ ուրկէ գերեզմաննոցին վրայ կը սեւեռին աչքերդ ակամայ: Գոնտուած (1) եղրեւանիներ կ'եզերեն այդ հանգստարանը՝ ուր ծաղկած ծառերու տակ առոյգ կանանչ մը կը թաւշանայ: Հոն՝ արեւոտ կեանքեր, առուգութիւններ, գեղեցկութիւններ ու քաղցրութիւններ՝ որոնք մահուան ոգեղ ու դառն ափերներով կը սառին:

Տապանաքարերու ընդհատ շարքեր, մերթ անբծօրէն սպիտակ, մերթ մթին ու մամռոտ կը պառկին ծառերու մթնշաղ հովանիներուն տակ կամ կուրծք կու տան արեւին ճառագայթներուն:

Ու մինչդեռ ես կ'ուզեմ հեռացնել նայուածքս դամբարաններէն ու չեղիկ մոլորական մտածումներու մահուան գաղափարէն, հետաքրքիր վերադարձով մը կը ստիպուիմ աչքերս դարձնել դարձեալ դէպի ի գերեզմաննոցը՝ ուր երկու կիներ կը մտնեն: Կը հետեւիմ իրենց:

Տարեց կին մը մէկը՝ արեւէն ոսկեզօծուած դէմքով: Տեղական կտաւէ շալվար մը հագած է ու վրանոց մը՝ որուն սեւ գոյնը՝ արեւին տակ կանչըցած՝ կը մատնէ չքաւոր վիճակ մը: Նկուն՝ բայց ուժեղ քալուածք մը, կարծր մկաններ տեսակ մը առնական կորովի արտայայտութիւն կու տան անոր ու դիւրաւ կը գուշակուի թէ դաշտի սպառիչ աշխատութիւններ գողցած են իրմէ ինչ որ ունէր կանացի, առոյգ, շնորհալի: Այդ յատկութիւնները փախած են իրմէ անվերադարձ, ու սեւ լաչակով շրջանակուած բռած (2) դէմքին վրայ նկարուած միանձնական թախծագին լրջութիւնը ատոր գիտակցութեան արտայայտութիւնը կը թուի ըլլալ:

Միւսը հազիւ քսանըհինգ տարեկան կին մը, անշուշտ հարսը՝ որ մանուկ մը կը գրկէ: Գունատ տպածոյ շրջազգեստի մը, մուշտակապատ կերպասէ վերարկուի մը մէջ ժամանակէն առաջ հասունցած էակ մըն է ան: Ու հակառակ առոյգ կարմիրին՝ որ երիտասարդի թարմութիւններէն կը մնայ դեռ սեւ լաչակին մէջ պարփակուած այտերուն վրայ, շատ դիւրին է նշմարել այն խորունկցող գիծերը որոնք կանխահաս ծերութեան մը տխուր ճակատագիրը կ'ուրուագծեն դէմքին վրայ:

Գիրկի մանուկը ճղղած, բռած արտաքած մը՝ որ մօրը կուրծքին փարած անընդհատ կը դղկայ, կը ճննայ (3). հազիւ մերթ կրնայ բանալ քունթաթախ աչքերը՝ որոնց մէջ կարծես ա՛լ արցունքը չորցած է: Անփայլ, ցաւաբեկ նայուածք մը կը պտտցնէ շուրջը, նայուածք մը որ կարծես օգնութիւն կը հայցէ, անխօս, միբաւոր անասնիկի մը պաղատական նայուածքը: Մայրը կը ջանայ սփոփել զայն փաղաքշանքներով. հազիւ պահ մը բարեբար ազդեցութիւն մը կ'ընեն անոնք մանուկին վրայ՝ որ չի կրնար սակայն զսպել իր հիւանդագին դղկումը: Բայց ինչ կը փնտռեն հոս այս կիները օրուան այս ժամուն: Հիւանդ մանուկը կոխցու (4) եղած է, կ'ըսեն ինծի. երկար ատենէ ի վեր գիշերները չի քնանար ու չի քնացներ. կուլայ կը ճայ անընդհատ ու կը հիւծի:

Կիները կը փնտռեն կասկածուած նոր գերեզմաններ՝ որոնց վրայ տօսախի դալար տերեւներ, թառամ ծաղիկներ ցիր ու ցան կը թրթռան դեռ զեփիւռին շունչէն: Կեանք կ'առնեն յաջորդաբար անոնց առջեւ դէմ դէմի ու երեքական անգամ երկիւղած մատուցումով մը գերեզմանին վրայ կոխել կու տան մանուկին՝ զոր դէմի կինը կը վերցնէ յաջորդաբար միեւնոյն բանը ընելով ինք ալ: Ու ամէն անգամ որ կոխել տան գերեզմանի հողակոյտին վրայ՝ աղօթք մը արտասանելու ջերմեռանդութեամբ կը մրմնջեն. «Դուն աս կոխեցիր աս ալ քեզ»: Վերջին անգամ արարողութիւնը կը կատարուի հանգստարանին վրայ, քանի որ ամէն մեռել դրուած է անոր վրայ:

Յետոյ կ'երթան մէյմէկ «Հայր Մեր» արտասանել սիրական գերեզմաններու վրայ ու արցունքոտ աչքերով կը հեռանան գերեզմաննոցէն, իրենց հետ տանելով անշուշտ դարմանումի փառահ գոհունակութիւնը:

Մայրը՝ որ գրկած է մանուկը, մինչեւ տուն ետեւը պէտք չէ նայի դարմանի ազդեցութիւնը չկորսնցնելու համար:

Նայուածքով երկար կը հետեւիմ իրենց՝ խորհելով միամիտ բարեպաշտութեան վրայ գեղջկուհիներուն՝ որոնք դարաւոր հաւատքի մը բեկորներուն կառչած են դեռ անգիտակցաբար, բայց պինդ կերպով:

Մալկարա ՎԱՀԱՆ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ

(1) Գոնտուիլ=ծլելու մօտ վիճակ մը ունենալ (ծառերու):

(2) Բռած=հիւանդագին թմթկում մը ու կանանչութիւն մը ստանալ (դէմքի):

(3) Դղկալ, ճննալ=հոմանիշներ որոնց նշանակութիւնն է հիւանդագին լալ:

(4) Մանուկները կոխցու կ'ըլլան երեք պարագաներու մէջ. Ա. երբ մեռելէ վերադարձող մը մանուկին քնացած սենեակը մտնէ ու մանուկը պառկած մնայ: Բ. միեւնոյն քառասունքի մէջ ծնած տղաք իբարու օրհանի մէջ դրուելով կ'ըլլան կոխցու: Գ. պսակէ վերադարձի մը եթէ մանուկները չարթնցուին կ'ըլլան հարս փեսի կոխ: Դարմաններ ու մանրամասնութիւններ ուրիշ առթիւ:

ՊԱՐՍԻՑ ՇԱՀԻՆ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆԸ

(ՄԱՆՐԱՄԱՍՆ ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ)

(ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆ «ԱՐԵՒԵԼՔ»Ի)

Ա.

ԿԱԼՈՒԳԱ, 30 մայիսի

Պարսից Շահը ընթացիկ ամսում անցաւ Կովկասի և Ռուսաստանի վրայով ճանապարհորդելու Եւրոպայում:

Մեր երկրի իշխանութիւնները և ժողովուրդը մեծ հանդէսներով և պատւով ընդունեցին և ճանապարհ դրին Իրանի գահակալին որ իր Վեհափառ հօր լուսաւոր հայեացներին հետեւելով եղել է բարեխնամ հայր իր տէրութեան բոլոր հպատակների համար, առանց կրօնի և ազգութեան խտրութեան:

Հետաքրքիր կը լինի ձեզ համար մանրամասնութիւնները թէ ի՛նչ հանդէսներով ընդունեցաւ մեր երկրում Շահը: Անձամբ ականատես չլինելով Նրա ճանապարհորդութեան, քաղում եմ ռուս և տեղական թերթերից նկարագրութիւնները այդ ճանապարհորդութեան.

* *

Շահը Թաւրիզում.—Ապրիլ 29 առաւօտն է. փողոցներում անցուդարձ չը կայ. լռութիւնը խոր է, խիստ ճնշող: Թէեւ այսպէս է Թաւրիզը սովորաբար բայց այսօր ամայութիւնը բոլորովին ուրիշ հանգամանք ունի, կարծես ոչ մի կենդանի շունչ չը կայ: Բոլորն ալ շտապել են Շահին դիմաւորելու:

Անցնում եմ Նեգլիկ և դեռ լուռ փողոցներով... և յանկարծ առաջս բացվեց «խիաւանին» (ծառուղի), դէպի Թէհրան տանող լայն, ընդարձակ փողոցը: Ի՛նչ աղաղակ, կանչ, ահագին ամբոխ: Ահա և երկու թաղի դպրոցների ուսուցիչները բարձր դասարանների աշակերտները, նրանց գնում են դիմաւորելու:

Փողոցի երկու կողմերում և երկարութեամբ գտնված տների վրա խփած վրանների տակ խմբված է ահագին բազմութիւն—կին և մարդ, մեծ և փոքր, հայ և Թուրք. իսկ փողոցի միջով անընդհատ միշտ գալիս են բեռնարկիր գրաստներ, որոնք բերում են Շահի ամբողջ բանակը, վրանները և զանազան իրեղէնները:

Յանկարծ չփոթ բարձրացաւ և աղաղակը աւելի սաստկացաւ. փողոցի երկու կողմերից գալիս են մարդիկ, իսկ մէջտեղից մի քանի փակ կառքեր՝ երկու երկու զոյգ նժոյգներ լծած:

—Հայդէ, հեռու, շուտ, գոռում են նրանց ու խփում սրան-նրան կատաղի կերպով:

Ահա և մի յաղթական կամար բարձրանում է ամբողջ ճանապարհի լայնութեամբ, որի վրայ կախուած են պէս պէս գորգեր, քարեր, տախտակներ, վերջիններ վրայ պարսկերէն գրեր կան:

Ահա և մի երկյարկան շինութիւն, փողոցի վրայ, տախտակներից, սիւներից շինած, զարդարուած պարսկական ճաշակով, պատրաստված մեծ խնամքով. ունի ծաղկանոցներ, մարգեր, իսկ երկու կողմերում շինած արհեստական շատրւաններից ցայտում է ջուրը: Դա ռուսահպատակների բաժինն է: Ռուսաց հիւպատոս Պետրով նախօրօք յայտնել էր ռուսահպատակներին, որ հաւաքվեն այնտեղ Շահին դիմաւորելու:

Հետզհետէ փողոցը լցվում է, ասեղ գցելու տեղ չըկայ: Կին եւ մարդ, մեծ և փոքր, հարուստ եւ աղքատ, աշխարհական և հոգեւորական, վխտում են յետ ու առաջ, աջ ու ձախ. զինուորներն էլ փոխանակ կարգ պահպանելու, ընդհանուր հոսանքի հետ օրօրվում, շարժվում են այս ու այն կողմ:

—Ահա մեզ համար նշանակված տեղը, ուրախ-ուրախ կանչեցին աշակերտները:

Դա բլրի լանջ է, Միաւան փողոցի ծայրում, քաղաքից քիչ դուրս, մի ջրաղացի մօտ, ուր կանգնեցին ուսուցիչները և աշակերտները, Ղալայի և Լիլավայի հայ հասարակութիւնը. այդ օրը երկու

—)(4)(—

ՎՃԱՐՈՒԱԾ ՊԱՏԻՒ

(ՅՈՐԱՎԷՊ)

Գ.

Բայց երբ Սուրբիկ վար իջաւ, փոխանակ խնդալու դառն նայուածք մը նետեց և յանդիմանելով.

—Կը զէվզէկնաս կոր...

Եւ պնակները վերցնելով.

—Ձեռքէդ չեկած բանը ընելու չէիր... ո՞ւր է ծածկոցը... պախալլի սեղան ես չտիկէր...

Միհրան յուսախաբի մը դէմքը առած էր, բայց չվշտացաւ և կոտրտուելով թեւերը բացած.

—Աֆ կ'ընես, անուշիկս, եկուր պագնեմ անգամ մը...

Եւ երբ կը պատրաստուէր, բերանը կլորցուցած, դրան զանգակը յանկարծ սթափեցուց զինքը:

—Կեցի՛ր, ես կը բանամ...

Միհրան վազեց և հինգ վայրկեան վերջ վերադառնալով, այցաքարտ մը երկարեց Սուրբիկի.

—Կարդա՛, ինչ կ'ըսես...

Սուրբիկ դիտեց. Միւզէեանէն էր. յետոյ կարդաց Փրանսերէն:

—«Սիրելի բարեկամ,

«Բերա Բալոս պիտի ճաշեմ և ուրախ պիտի ըլլայի եթէ ընկերանայիր ինծի, բայց եթէ չես ուզեր կինդ մինակ թողուլ, ճաշէն վերջ կը սպասեմ քեզի»:

Սուրբիկ ժպտեցաւ. յետոյ երկանը դառնալով,

—Գնա՛, ազատ ես...

Միհրան կը սպասէր դեռ, առանց խօսելու:

Սուրբիկ կրկնեց:

—Գնա ըսի... կինդ վարժուած է մինակ մնալու...

Այն ատեն, Միհրան, մեղմիւ.

—Քեզի համար է գիտե՞ս, Սուրբիկս... չեմ ուզեր սիրտը կոտրել... անկէ է յոյսս քու երջանկութեանդ... մեր երջանկութեանը համար...

Սուրբիկ չպատասխանեց ալ, բայց երբ մինակ մնաց զգաց թէ ախորժակը կը գոցուէր և արցունքները իր աչքերը լեցուցին...

Դ.

Երկու օր վերջ, իրիկուան դէմ Սուրբիկ իր բարեկամուհիներէն Վէրժինի հանդիպեցաւ փողոցը: Միասին մինչեւ Թաքսիմ յառաջացան: Վէրժին որ երեք տարիէ ի վեր ամուսնացած էր դժգոհութիւն յայտնեց իր ամուսնոյն պարապ մնացած ըլլալէն և Սուրբիկ քիչ մը մխիթարուեցաւ իր բարեկամուհիին անձին մէջ տեսնելով իր ճակատագրին համապատկերը:

Եւ երբ Վէրժին կը պատմէր, Սուրբիկ առաջարկեց մէկտեղ տուն երթալ:

—Եկուր... քիչ մը կը բացուիս...

Երկու կիները դէպի Ֆէրիգիւղ յառաջացան: Միհրանի անգործութենէն ի վեր Սուրբիկ, նոյն փողոցին մէջ երեք սենեակով տուն մը վարձած էր իր կարասիներուն մեծ մասը ծախելէ յետոյ և երբ Վէրժին ներս մտաւ սենեակէն, չկրցաւ ծածկել իր զարմացումը:

—Վա՛խ, Սուրբիկս... իմ թալէհսիզս ես... կարծեմ շատ բան ծախեցիր...

Սուրբիկ գլխարկը կը հանէր.

—Ա՛խ, մի ըսեր... ինչս մնաց որ...

Յետոյ տխրօրէն:

—Շիտակը աչքիս բան մը չերեւար կոր... երբեմն անանկ կ'ըլլամ որ գլուխս առնեմ երթամ կ'ըսեմ... ամա սիրտս չըլլար... երիկ է վերջապէս...

—Անանկ է... էլմասներդ ալ ծախեցի՞ր Սուրբիկ...

—Բիւթիւն, բիւթիւն, զարթը ինչ ունէի որ... Միհրանին տուած թէք քար մատնիս, կեսրոջս տուած օղերը... Թէրմաշ մասին վրաս, անգամ մըն ալ խըրամէթ չեղաւ գնելու... վայնիվըաս...

Վէրժին կը մխիթարէր:

—Ձգէ՛, Աստուածդ սիրես... մեզի պէս կիները բաղդ չեն ունենար կոր... ինչ կնիկներ գիտեմ քի... բոլոր անանկ... Բա, Բուբուլը, գիտե՛ս, անանկ չէ... երիկը ձգեց, անանկ կխուզելեմ մարդը... հիմայ Սերգիսը առած նստած է...

—Ի՞նչ կ'ըսես... ո՞ր Սերգիսը...

—Մեզա՛յ... Վասիլիկին տղան... ամէն կնիկ մեզի պէ՞ս կը գտնաս կոր, Սուրբիկ... մենք ենք որ երկան բերնին հոտը մոտիկ կ'ընենք... հէմ ալ ի՛նչ էրիկ... վայ գլխուն մէջը ըլլայ... կնիկ մը նայիլ պէտք չէ՛ն գիտեր... հէ՛...

Սուրբիկ կը խնդար ջլաձգօրէն...

—Մէյ մըն ալ իրենց հարցուր... հաւատա Վէրժինս... աղջիկութեանս չտեսած բաներս բիւթիւն գլխուս եկան... Աստուած ողորմի հօրուն... մայրս մի առնէր աս տղան կ'ըսէր... մեզ պիտի ըլլայ քեզի... իրաւ ալ եղաւ... տարի մը ամբողջ չխնդացի... ատեն մըն ալ կեսրոջս տէրտը կար... անոր ալ խալրը քիչ չքաշեցի... հիմա ալ պարապ էրիկ մը գլխուս:

—Գործ ալ չի կայ, հոգիս... իմինս նորէն թէք թուք բան մը կը հանէ կոր... ա՛ն ալ չըլլայ նէ, ատէթա անօթի պիտի մնանք...

—Անանկ է... նորէն փառք տալու է... Միհրանն ալ քիչ մը աղէկ է հիմա... կիւճօլէյա Փիատոն մը չինեցի չէնէ պիտի խաչէի հատըլաթերուս մէջ...

—Շինեցի՞ր հա, քա քուզում Սուրբիկս... բէ՛ր նայիմ...

Հազիւ դուրս ելած էր սենեակէն, դուռը զարնուեցաւ ուժգին:

Վէրժին ոտքի ելած էր.

—Ես ա՛լ երթամ... ուշ է... ուրիշ օր մը կուգամ նորէն...

Սուրբիկ պոռաց:

—Նստէ... Միհրանն է...:

Արդարեւ, վերջինը սանդուղներէն վեր կ'ելլէր հիմայ, անտարբեր մարդու մը պէս քիթին տակէն երգ մը մըլալով. բայց Վէրժին դուրս ելած էր սենեակէն, հովանոցը ձեռքը: Սուրբիկ չառխալեց.

—Կ'երթա՞ս կոր... քիչ նստար խըլյանէթ... խահվէ մը չխմեցիր...

—Չէ՛, անուշիկս, նորէն կուգամ... շնորհակալ եմ...

Սանդուխին վրայ Վէրժին և Միհրան մէկ քանի մը խօսք փոխանակեցին:

—Իմ դալո՞ւս կը սպասէիր երթալու համար...

—Չէ՛... Միհրան էֆէնտի... ինչ ըսել է... իմ տանս պէս...

Բայց Միհրան չպատասխանեց և դրանը գոցուելէն անմիջապէս վերջ կնոջը դառնալով բարկութեամբ.

—Անգամ մըն ալ չպիտի տեսնուիս աս բոզին հետ... մէյ մըն ալ հոս տեսնեմ նէ ոտքը կը կոտրեմ... ասանկ կիները պատիւ չեն բերեր ինծի, Սուրբիկ կը հասկնա՞ս, խելքդ գլուխդ ժողվէ...

Սուրբիկ, ապշած կը նայէր. Միհրան շարունակեց...

—Հա՛, կատակ չէ՛ ըսածս, ինչ կը սպասես ասանկներէ չիյտեմ... պայազինները...

Եւ խօսքը փոխելով.

—Հէմ հայտէ... հագուէ... դուրս պիտի ելլենք...

—Աման, հիչ հալ չունի՛մ, ուր պիտի երթանք...

—Քեզի ինչ... դուն հագուէ... Նոր Փիատանդ հագիր... Սըլանիկոյ պիտի երթանք...

Սուրբիկ հասկցած էր. Միւզէեանին հրաւէրը մէ պիտի ըլլար, միտքը դրած էր խոյս տալ անկէ. ուզեց մերժել:

—Չեմ կրնար... հիւանդ եմ...

Միհրան կ'անուշնար:

—Չըլլար... Միւզէեանը ճաշի հրաւիրեց մեզ... ընդունեցի... խօսք տուի... իմ կողմէս... քու կողմէդ... քէբաղէլութիւն է... տղան պիտի սպասէ... հայտէ...

ԷՍԹԱՆԹԱՄ

(Շարունակելի)

թաղի դպրոցներումն էլ դասեր չեղան։ Իսկ փողոցի միւս կողմում, ուղիղ մեր գլխացը, վերեւ յիշած երկու թաղերի պարսիկ հասարակութիւնը, նոյն թաղերի դատաւորի հետ։ Տեղաւորվեցինք և անհամբեր սպասում ենք։ Անցաւ բաւական ժամանակ։ Լուր եկաւ, որ Շահը երկու ժամից յետոյ է գալու. հանգամանքից օգտվելով՝ ուսուցիչները աշակերտներին տարան Ռուսաց բաժինը հանգստացնելու։ Բայց մենք շարունակենք մեր դիտողութիւնները։

Մի քանի քայլ առաջ գործի գործարանի աշակերտները հրապարակ են հանել իրանց շնորքի, աշխատութեան պտուղը։ Դրանից մի փոքր առաջ, ճանապարհի ուղիղ մէջտեղում կանգնած է թագաժառանգի շինել տուած հսկայական յաղթական կամարը, որ իշխում է ամբողջ շրջապատի վրա. նրա ճակատին մեծ տառերով գրված է պարսկերէն. Շահը «ողջ լինի»։ Այդ կամարին վրա փայլում են արեւելեան ճաշակի բոլոր նրբութիւնները։ Պատմում են, որ դրա պատրաստութեան համար ծախսուել է 2000 թուման (4000 ր.)։ Կամարի առաջ եւ յետ կանգնել են պահապան զինուորները, որ թոյլ չեն տալիս մարդկանց նրա տակով անցնել։ Իսկ աջ ու ձախ կողմերում կանգնած են զինուորներ, հագին ունեն կարմիր գոյնի արխալուղներ, կապոյտ գոյնի շալվարներ, պարսկական գլխարկներ, իսկ ոտներին տրեխներ. նոյն էր և զօրապետների հագուստը, միայն այն տարբերութեամբ, որ նրանց հագուստը աւելի լաւ, խառ կտորից է, և կուրծքերը զարդարված շքանշաններով։

—Գեներալից իրաւունք ստացվեց զօրքին նստեցնելու։

—Ուղիղ կանգնել, գոռաց հարիւրապետը։

—Մի փոքր յետ գնացէք, մանաւանդ դու, այս ինչ, նկատեց յիսնապետը։

—Դու էլ հեռի գնա, այն ինչ հրեց ընկերոջը միւսը։

—Դու ինչացու ես, կուրիր, բարկացաւ մին։

Դեռ այդ վէճը չէր վերջացել, երբ հարիւրապետը գոռաց։

—Հըմըսի բիրդան օխուրըն (բոլորդ միասին նստէք) ու ինքը խոյն պպզեց։

—Զինուորներից որը խոյն իրան գցեց գետին, ծալապատիկ հանգիստ նստեց, հրացանը պառկեցնելով առաջը, հողերի մէջ, որը կամաց կամաց նստում է ձեռները ծնկների վրայ նեցուկ տալով իրանին, որը դեռ չնստած հանում է կողքին խրած չիբուխը, ու խփում է հրացանի կոթին որ մէջի մոխիրը թափվի։ Հազիւ տաս րոպէից յետոյ ամենքը ծալապատիկ, հանգիստ նստեցին հողերի մէջ։

Յանկարծ լսվեց երաժշտութեան ձայն և ամենքը յետ նայեցին։

Դրանք մի խումբ ձիաւոր զինուորներ են։ Նոյն անկանոնութիւնը. որը ծխում է, որը հացի ահագին կտորը ձեռին կրծում, ձիու գլուխը բաց թողած, որը կարգից դուրս եկած. իսկ այդ բոլորին լրացրեց զինուոր մը, որ դուրս եկաւ կարգից, մօտեցաւ առուին, իջաւ ձիուց, կռացաւ առուի վրա ու մի կուշտ խմեց և ապա նստեց ձին, ու կամաց կամաց գնաց զօրքի ետեւից։ Սպան նկատեց այդ, բայց ոչինչ չասաց։ Ահա և մի ուրիշ, աւելի հետաքրքրական տեսարան։ Կամարի տակ ահագին աղմուկ, շփոթ է տիրում։ Մօտեցայ և ի՞նչ. մի չարվադար (ջորեպան) պահապան զինուորին ծեծում է։ Գոռում է զինուորը չարվադարի ոտների տակ. ի՞նչ է, ինչի՞ է ծեծում։ Բանից դուրս եկաւ, որ զինուորը արգելել է չարվադարին կամարի տակով անցնել. չարվադարը կատաղել է, ջորուց ցած իջել ու տա՛ր հա տուր։ Երկու սպաներ մէջ մտնելով հազիւ հազ բաժանեցին նրանց։

Արդէն ուսուցիչները և աշակերտները վերադարձել էին և բռնել իրանց համար նշանակված յարմար տեղը։ Դպրոցի ուսուցիչները բարձրացրել են դրօշակը, որի վրա մեծ, խոշոր տառերով պարսկերէն և հայերէն գրված է. «Կեցցէ Վէհափառ Շահնշահ», «Կեցցէ յարակայ հզօր դահ»։

—Շահ գեալդի (Շահը եկաւ), յանկարծ աղաղակ բարձրացրեց ամբոխը, ու ամենքի հայեացքները դարձան դէպ ի այն կողմը։ Հեռուից փոշի բարձրացաւ. մօտենում են կառքեր, խրաքանչիւրը շրջապատված մի քանի ձիաւորներով։

Առաջին կառքի մէջ է տեղիս առաջնորդ Սահակ եպիսկոպոս Այվազեան, նրա ետեւից հետզհետէ եկան օսմանեան, ֆրանսիական, ռուսաց, գերմանական, անգլիական և աւստրիական հիւպատոսները կառքերով և ուրիշ բարձր պաշտօնական անձինք, որոնք գնացել էին պաշտօնական այցելութեան, «Աղաթփուշան» տեղը, որ Թաւրիզից 15 վերստ հեռու է։ Այդ տեղը այդպէս է կոչվում այն պատճառով, որ ընդհանրապէս խալաթներ կամ ընծաներ Շահին տրվում են այնտեղ։ Շահը վրանների մէջ է ընդունել բոլոր այցելուներին, առաւօտեան ժամի 11ին։

Յանկարծ քիչ հեռաւորութեան վրա բարձրացաւ ահագին փոշի, լսվեց և թընդանօթների անընդհատ գոռոցը։ Դա նշան է արդէն, որ Շահը գալիս է։ Անցաւ մի պահ լռութիւն։

—Հեռո՛ւ, հեռու, ճանապարհ բացէք, գոռում, իրանց պատռում են առաջ ընկած մի խումբ զինուորներ։

Ահա դատաւորները, գեներալներ, նահանգապետներ, կառավարիչներ . . . Դրանց հետեւում է թագաժառանգի ուղարկած զօրքը։ Ահա և մի քանի դահօլ-զուռնաչիներ, նստած ուղտերի վրա, ահագին դահօլները առաջներին, զուռնան բերաններին, ոգեւորված խփում ու ածում են արեւելեան մի եղանակ։ Դրանք քրդեր են, բոլորն էլ կարմիր հագած. նոյն գոյնի կտոր քաշած է և ուղտերի վրա, և թանգագին զուգերով, շորերով զարդարած։ Հանդէսի այս մի կտորը մնացել է նախապատմական ժամանակից և նշան է, որ դրանից յետոյ անմիջապէս գալիս է Շահը։

Եւ ճիշդ, ահա և նրա բաց կառքը, որ ծանր, դանդաղ քաշում են երեք զոյգ արաբական նժոյգներ։ Նա թիկն տուած նստել է, հովանոցը ձեռին և դիտում է շուրջը։ Շահի կառքի աջ կողմից գնում է թագաժառանգը, արաբական նժոյգը նըստած, ձախ կողմից՝ սադրազամը, պետութեան երկրորդ մարդը, իսկ ետեւից կազակների խումբը (ռուսաց կազակների տարազով), ապա գերմանականը, իսկ այդ բոլորին շրջապատած, փողոցի երկու կողմերից գնում է աւստրիական պահապան զօրախումբը։

Պարսիկ ամբոխը լուռ, ձեռները կրծքներին դրած, խոր գլուխ է իջեցնում իրանի միապետին։

Շահը անցաւ գնաց, նրա ետեւից մի քանի խումբ զինուորներ, ապա խառնիխուռն ամբոխը վխտալով, իրար հրելով, օրօրվելով ինչպէս ծովի ալիքներ։ Սպասում ենք կէս ժամ, մի ժամ, վերջ չկայ, ծայրը չէ երեւում, թւում է, որ խսկի չպիտի վերջանայ։

Վէհափառ Շահը Թէհրանից եկել է 6000 հոգով, և թէեւ վճռել էր Թաւրիզում մնալ 10 օր, բայց որովհետեւ մահարլամի սուգի պատճառով ճանապարհին ուշացել էր, ուստի 10ի փոխանակ 4 օր մնաց։ Այսօր, մայիսի 3ին, առաւօտեան, Շահը մեկնեց Թաւրիզից Ջուլֆա՝ իր հետ բերած 6000 հոգու հետ. Թաւրիզից և զանազան կողմերից միացան էլի 6000 հոգի։ Շահին ուղեկցում էր և թագաժառանգը։ Ջուլֆայից իր հետ բերած մարդիկ պիտի վերադառնան Թաւրիզ, և կը մնան մինչեւ Շահի Եւրոպայից վերադարձը։

Այս չորս օրը ի պատիւ Շահի հրավառութիւն եղաւ, փողոցները լուսաւորված էին պատերի ծայրերին շարած լամպաներով և կաւէ ճրագներով, իսկ բազարը զարդարված էր զանազան թանկագին գործերով, ջահերով դրօշակներով և նշանաւոր մարդկանց նկարներով, զանազան տեսակի հայելիներով։ Ամենից շքեղ լուսաւորված և զարդարված էր Մուզաֆֆերէդդինի քարվանսարան (ներկայ Շահի անունով է)։ Հասարակ օրերը խանութները կողպում էին ժամը 4ին, այս օրերս նրանք բաց էին մինչեւ 10ը։

Ողջ քաղաքը կեանք էր ստացել։

Տեղիս առաջնորդ Սահակ եպիսկոպոս Այվազեանը, Շահին ու Սադրազամին ներկայանալով և առիթից օգտվելով, խօսել է դպրոցական և թեմական կարեւոր հարցերի մասին, և բոլոր առաջարկների համար էլ բաւարարութիւն է ըստացել։

ԱԲԵԼ ԱԳՐԵՍԵԱՆՑ

ՄԵՐ ԹՂԹԱԿԻՑՆԵՐՈՒՆ

Կը խնդրուի մեր թղթակիցներէն եւ յօդուածագիրներէն որ իրենց ձեռագիրները թուղթին մէկ երեսին վրայ միայն գրեն, տպարանի աշխատութեանց դիւրութեան համար։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Չինու դէպքեր

Լորտ Սոլզպէրիի եւ Պ. Պռոտրիքի յայտարարութիւններ — Ֆրանսական հիւպատոսի մը գերի բռնուիլը — Բէքինի գերմանական դեսպանը — Ճաբոն — Փոխարքայ մը աստիճանազուրկ

Անգլիոյ Լորտերու և Երեսփ. Ժողովին մէջ, երկուշաբթի օրը, Չինու դէպքերուն վրայ կարեւոր յայտարարութիւններ եղան Լորտ Սոլզպէրիի և Պ. Պրոտրիքի կողմէ։ Լորտերու Ժողովին մէջ ընդդիմադիրներու պետ Լորտ Քիմպըրլի խնդրեց նախարարապետէն տեղեկութիւններ հաղորդել Չինու դէպքերուն վրայ։ Լորտ Սոլզպէրի սապէս պատասխանեց.

«Չեմ կարծեր թէ հիմա շահեկան լուրեր ունեցած ըլլամ։ Սէյմուր ծովակալը Թիէն-Ձին վերադարձեր է, ինչպէս լուր հաղորդած է մեզի ճաբոնական մարտանաւ մը։ Չենք գիտեր թէ ի՛նչ պատճառով վերադարձած է և ի՛նչ նպատակ ունի։ Թաքուի ամրոցները գրաւուած են, ինչպէս արդէն ձեր ազնուութիւնները իմացած են լրագիրներէն, բայց այդ մասին պաշտօնական տեղեկութիւն մը չունինք և արդիւնքին նկատմամբ ալ բան մը չենք գիտեր։ Շատ կ'ուզէի աւելի կատարեալ տեղեկութիւններ տալ ազնուական Լորտին, վասն զի այն տեսակ խնդիր մըն է որ մեծ անձկութիւն առաջ բերած է թէ՛ այս և թէ ուրիշ երկիրներու մէջ. մինչեւ հիմա սա միայն կրցանք ընել թէ հոն գտնուող մեր ներկայացուցիչներուն ծանուցինք որ լիազօր իշխանութիւն ունին. նաեւ կրցածնուս չափ ալ զինուոր զրկեցինք։»

Երեսփ. Ժողովին մէջ ալ նոյն հարցումը ըրաւ Սըր Հէնրի Քէմպպէլ Պէնըրմէն։ Արտաքին գործոց խորհրդական Պ. Պրոտրիք հետեւեալ պատասխանը տուաւ.

«Բէքինի մեր դեսպանին հաղորդած վերջին տեղեկութիւնները յունիս 12 թուականը կը կրեն. իսկ Սէյմուր ծովակալին վերջին հեռագիրը յունիս 13ին քաշուած է. այդ օրէն կտրուած է Թիէն-Ձինի և Թաքուի մէջեւ գտնուած հեռագրական թելը։ Բնաւ տեղեկութիւն մը չստացանք այն զրոյցին նկատմամբ թէ Բէքինի օտար դեսպանատանց վրայ ընդհանուր յարձակում մը կատարուած ըլլայ։ Անցեալ գիշեր Չէ-Ֆու հասած ճաբոնական թնդանօթանաւ մը, որ Թաքուէն կու գար, լուր տարեր է թէ օգնութեան զօրախումբին ընդհանուր հրամանատար Սէյմուր ծովակալը Թիէն-Ձին վերադարձած է, թէ շաբաթը կիրակի լուսնալու գիշերը չինական ամրոցները կրակ ըրեր են գետաբերանը գտնուող թնդանօթակիրներուն վրայ, թէ նաւահանգիստը գտնուող նաւերը յարձակեր են ամրոցներուն վրայ, և թէ ճակատամարտը մինչեւ երկու առտու ժամ հինգ ու կէսին կը շարունակուէր, երբ ճաբոնական մարտանաւը մեկներ է Թաքուէն։ Շաբաթ օրը միջազգային բոլոր մարտանաւերէն զինուոր ցամաք հանուեր է Թաքուն պաշտպանելու համար։ Չինական մարտանաւ մը, որ հոն կը գտնուէր, գործի չէր խառնուեր։ Հոնկ-Քոնկէն զրկուած անգլիական զինուորները հինգշաբթի Թաքու կը սպասուին. նոյն թուականին նաեւ Թաքու կը հասնին ֆրանսական, ռուսական ու ճաբոնական զինուորներ։ Մանիլայէն ու Հոնկ-Քոնկէն ամերիկեան ու անգլիական մարտանաւեր ճամբայ ելած են։ Հարկ չկայ ըսելու թէ ամէն ջանք պիտի չխնայուի՝ մեր ծովակալին հետ նորէն հաղորդակցութեան մտնելու և մեր ձեռքէն եկած ամէն օգնութիւն ընելու անոր։ (Բուռն ծափահարութիւններ)։ Վերջին պահուն կ'իմանանք թէ Թաքուի և Թիէն-Ձինի մէջեւ հեռագրական հաղորդակցութիւնները վերահաստատուած են Հէյլամբոյի ճամբով՝ Մանչուրիոյ հիւսիսային կողմը։»

Երեսփոխան մը հարցուց Պ. Պալֆուրի թէ կառավարութիւնը միտք ունի՞ Հնդկաստանէն զինուոր զրկել Հոնկ-Քոնկ։ Գանձուց նախարարը հաստատական պատասխան տուաւ։

Բարիզ, 19 յունիս.—Ֆրանսա ալ իր բաժինը կ'ունենայ ընդհանուր դժբաղդութեան մէջ։ Եուն-Նան-Սէնի ֆրանսական ընդհանուր հիւպատոս Պ. Ֆռանսուա յունիս 7ին ծանուցած էր արտաքին գործոց նախարար Պ. Տէլքասէի թէ, փոխարքային հրաւէրով, ստիպուած է նոյն իրիկունն իսկ հեռանալ այդ քաղաքէն՝ բոլոր իր պաշտօնեաներովը և միսիոնարներով։ Պ. Տէլքասէ անմիջապէս հեռագրած էր անոր, Մոնկ-Ցէի (Թոնքինի սահմանագլուխին վրայ, Լաօքայիի ամէնէն մօտը գտնուած չինական քաղաք մը) ֆրանսական փոխ-հիւպատոսին թէ Հնդկաչինի կուսակալը զինուորներ կը համախմբէ Լաօքայիի մէջ, և թէ այդ զինուորները պատրաստ են սահմանագլուխը անցնելու և Պ. Ֆռանսուան ու ընկերները դիմաւորելու, եթէ ատոնք այնպէս կը նկատեն որ այդ օգնութիւնը չաւելցնէր իրենց կացութեան վտանգաւոր հանգամանքը։ Արտաքին գործոց Նախարարին այդ հեռագիրը անպատասխանի մնաց։ Պ. Ֆռանսուայէն առնուած նոր հեռագրով մը հաստատուեցաւ թէ Պ. Տէլքասէի հեռագիրը իր հասցէին չէ ժամանած և թէ մեր հիւպատոսը չէ կրցած հեռանալ, այլ նաեւ գերի ինկած է իր բոլոր պաշտօնեաներով և պաշտպանեալներով։ Աւասիկ այդ հեռագիրը.

«Զինուորական զօրութիւնը արգիլեց մեր մեկնիլը։ Հիմա բոլորս գերի կը գտնուինք Եուն-Նան-Սէնի մէջ։ Բոլոր մեր տուները, ֆրանսական ու անգլիական միսիոնարներու երկու հաստատութիւններ կողոպտուեցան ու հըրկիզուեցան։ Հիմա բնաւ հագուստ չունինք, վասն զի ամէնքն ալ գողցուած են։ Պաշտօնագիրները ու ծածկագիր բանալին կողոպտուած են. չեմ կրնար հաղորդակցիլ Բէքինի դեսպանատան հետ։ Պէտք է կառավարութիւնը ազդու կերպով պահանջէ Բէքինէն, որպէսզի ողջ առողջ արձակուինք։»

Արտաքին գործոց նախարարը, երէկ, այս լուրը առնելուն պէս իր քովը հրաւիրեց Բարիզի չինական դեսպանը և ազդու կերպով խօսելով անոր հետ, ցոյց տուաւ նաեւ իր կողմէն Պ. Ֆռանսուայի ուղղուած սա հեռագիրը.

«Հրաւիրեցէք չինական դեսպանը և յանձնարարեցէք անմիջապէս հեռագրել փոխարքային թէ իր կեանքովը պատասխանատու է ձեր կեանքին և թէ Ֆրանսա միշտ պիտի կրնայ պէտք եղածը ընել։»

Չինու դեսպանը խոստացաւ անյապաղ հեռագրել Եուն-Նան-Սէնի փոխարքային։ Դեսպանը դիտել տուաւ արտաքին գործոց նախարարին թէ կ'երեւայ որ փոխարքան այդպէս շարժելով ուզած է՝ ֆրանսական հիւպատոսը, իր պաշտօնեաները ու միսիոնարները չենթարկել անպաշտպան երկրի մը մէջ 400 քիլոմէթրի վտանգաւոր ուղեւորութեան մը, և թէ անոնց ապահովութիւնը երաշխաւորուած է, քանի որ բարձրաստիճան մանտարէններն պատասխանատուութեանը յանձնուած են։ Պ. Տէլքասէ պատասխանեց որ եթէ այդպէս է փոխարքան պէտք է Թոնքինի սահմանագլուխը զրկէ այն Ֆրանսացիները որ գերի վար դրած է հակառակ միջազգային օրէնքին. նաեւ զինուորներու հըսկողութեամբը զրկէ զանոնք, որպէսզի ո՛ և է վտանգի չենթարկուին։ Հակառակ պարագային բազմաթիւ բանակ մը պատրաստ է Եուն-Նան մտնել և հոն բարեկարգութիւնը վերահաստատել, անձերու և սեփականութիւններու եղած վնասներուն վրէժը լուծել և ֆրանսական կառավարութեան որոշելիք հատուցումներու վճարումը երաշխաւորելու համար պէտք եղած միջոցները ձեռք առնել։ Պ. Տէլքասէ յայտարարեց թէ ինչ որ ալ ըլլայ, պիտի չչեղի այն քաղաքականութենէն զոր պարզեց Երեսփ. Ժողովին առջեւ, այսինքն թէ ֆրանսական կառավարութիւնը երկիր գրաւելու միտք չունի, այլ երաշխաւորութիւն մը և դրաւական մը՝ դաշնադրութիւնները յարգել տալու և Ֆրանսացիները պաշտպանելու համար։ Այդ քաղաքականութիւնը ինչպէս յայտնի է, ընդունեցաւ Ֆրանսական Ծերակոյտին և Երեսփ. Ժողովին և բոլոր տէրութեանց, մանաւանդ Ռուսիոյ կողմէ։

—Շանկայի ֆրանսական ընդհանուր հիւպատոսը հեռագրեց յունիս 18 թուականով որ փոխարքան կիրակի օրը ստիպողական հրաման զրկեր է քաղաքային ու զինուորական պաշտօնեաներուն՝ հսկել օտարականներուն ապահովութեանը վրայ։

—Թուլոնի նաւարանին մէջ մեծ գործունէութիւն կը տիրէ չինական դէպքերուն առթիւ։ Չինական ջուրերը պիտի զրկուին Ասա, Տիւ Շէլա, Աժէ և Պիժօ յածաւորակները, որոնք ութ օրէն պատրաստ պիտի ըլլան ճամբայ ելլելու համար։ Կ'ըսուի նաեւ թէ թեթեւ նաւաբաժին մը պիտի կազմուի Լալուազիէ, Լալանտ, Ֆռուպէն, Վ.աքինէր, Իպըռվիլ և Բազալիանճա յածաւորակներէն։ Նաւային հետեւակ զինուորներու Դ. կիսաբաժինն ալ պատրաստ կը կենայ ի հարկին ճամբայ ելլելու համար։

Պէրլին, 18 յունիս.—Նորտ Տոյչէ Ալկէմայնէ Ցայթունկ սա զեկոյցը հրատարակած է.

«Յունիս 16ի կէս օրէն ետքը հոս լուր առնուեցաւ թէ անգլիական հեռագրական Գործակալութիւն մը՝ Լաֆան Թիէն-Ձինէն առնուած զրոյց մը հրապարակ հանած է որուն համաձայն Բէքինի գերման դեսպանը սպաննուած ըլլայ։ Բեդերսպուրկի գերմանական դեսպանատան գործակատարը հրաման ստացաւ հեռագրաւ հաղորդել այն լուրերը զորս ռուս կառավարութիւնը կը ստանայ Բէքինէն։ Ֆու-Չէուի գերմանական հիւպատոսին հրաման տրուեցաւ ամէն ջանք ի գործ դնելով տեղեկութիւններ ստանալ և անմիջապէս Պէրլին հաղորդել։ Յունիս 16ին նաեւ հեռագրով հրաման զրկուեցաւ յածաւորակներու կիսաբաժինին հրամանատար սպային որ հեռագրէ ինչ որ իմանայ Բէքինի կացութեանը վրայ։ Յունիս 17ին Բեդերսպուրկէն ու Չէ-Ֆուէն պատասխաններ առնուեցան ծանուցանող որ Լաֆան Գործակալութեան հաղորդած լուրը հաստատուած չէ։ Մնաց որ Լոնտոնի մէջ ալ այս զրոյցը հաստատող պաշտօնական հեռագիր մը չէր առնուած։ Այս առտու, յունիս 18, կանուխ Չէ-Ֆուէն հեռագիր մը եկաւ՝ ծանուցանող թէ ճաբոնական թորփիլանաւ մը բերած լուրին նայելով Բէքինի օտար դեսպանատուները գրաւուած են։ Այդ լուրին համար ալ գրուեցաւ Լոնտոնի, Բեդերսպուրկի, Թոքիոյի ու Շանկայի գերմանական ներկայացուցիչներուն որ շուտով տեղեկութիւն հաղորդեն։ Հոնկ-Քոնկի գերմանական հիւպատոսը որ նոյն միտքով հրաման ստացած էր, պատասխանեց թէ այդ տեսակ լուր մը առնուած չէ։»

—Երէկ առտու Վիլհէլմ Կայսրը աչքէ անցուց Թիկէր թնդանօթանաւը որ Ծայրագոյն Արեւելք ուղեւորեցաւ։

—Հակառակ կառավարութեան այն ջանքերուն զորս կ'ընէ հանրային կարծիքը սփոփելու համար, Բէքինի կացութեան մասին եղած մտահոգութիւնը կ'աւելնայ։

—Պէրլինի ձեռնհաս շրջանակներուն մէջ կ'ըսուի որ Տէրութեանց զինուորական գործողութիւնը՝ միայն օտարները պաշտպանելու գործին յատկանայ, բայց ի այն դահացումներն որոնք պիտի պահանջուին, եթէ Եւրոպացի սպաննուի։ Զրոյց կայ թէ Ռուսիա նորէն քանի հազար զինուոր պիտի զրկէ Չին։

Եօքօհամա, 19 յունիս.—Ամբողջ Ճաբոնի մէջ մեծ յուզում առաջ բերաւ Թաքուի ամրոցներուն ռմբակոծման և անգլիական երկու մարտանաւերու ընկղմելուն լուրը։ Զրոյց կայ թէ Տէրութիւնները խնդրեր են Ճաբոնէն որ 20,000 զինուոր Չին զրկէ Պոքսըրներուն շարժումը զսպելու. կը կարծուի թէ Ճաբոնի կառավարութիւնը հաւանած է։ Երկու հազար զինուորներ արդէն մեկնած են և ուրիշներ ալ կը պատրաստուին։

Լոնտոն, 19 յունիս. — Շանկայէն կը հեռագրեն Տէյլի Թելեկրաֆի թէ Նու-Լու փոխարքան աստիճանազուրկ եղած է և պատժական դատարանին պիտի ներկայանայ՝ ապստամբութիւնը զսպել չկրնալուն համար։ Թունկ զօրավարը պաշտօնանկ եղած է՝ թոյլ տուած ըլլալուն համար որ Ճաբոնի դեսպանատան քարտուղարը սպաննուի։

ՎԵՐՋԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԵՐԷԿ ԻՐԻԿՈՒԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

Բարիզ, 21 յունիս.— Ֆրանսայի Երեսփ. Ժողովին մէջ արտաքին գործոց նախարար Պ. Տէլքասէ ծանոյց թէ յունիս 20 թուական հեռագրի մը նայելով, Բէքինի եւրոպական դեսպանատուները և օտարները ամէն վտանգէ զերծ էին։ «Ֆրանսա, յարեց նախարարը, Ռուսիոյ միացած, միւս տէրութիւններուն հետ համաձայնութեամբ պիտի աշխատի բարեկարգութիւնը վերահաստատելու և Չինու մէջ անդորրութիւնը ապահովելու համար։

Թոքիօ.—Ծովակալները որոշեցին յայտարարութիւն մը ուղղել Չինու բոլոր իշխանութիւններուն, ըսելով որ միջազգային զինուորները միայն պիտի յարձակին Պոքսըրներուն և անոնց վրայ որոնք արգելք ըլլան՝ օտարներու պաշտպանութեանը համար դէպի Բէքին յառաջացողներուն։

Վիէննա.—Բոլայէն կը հեռագրեն Ֆրեմտենպլաթի.—Միայն Քայզերին Մարիա Թերէզա յածաւորակը Չին պիտի ուղեւորի։ Ուրեմն Աւստրիա երկու մարտանաւ պիտի ունենայ Թաքուի առջեւ, ինչ որ բաւական կը նկատուի։

—Բոյիիչէ Քորէսբոնդէնց կ'իմանայ թէ Թաքուի ճակատամարտին առեն վիրաւորուած սպաները ու զինուորները Ճարոն փոխադրուած են, ուր Կարմիր Խաչի անդամներուն կողմէ պիտի խնամուին։

Լոնտոն.—Շանկայէն առնուած լուրերու նայելով, Սէյմուր ծովակալը, միջազգային զինուորներուն գլուխը անցած, կիրակի օրը Բէքինի մօտեր է՝ քանի մը ճակատամարտներ ունենալէ ետքը։

—Տէյլի Թելեկրաֆ կ'իմանայ թէ միջազգային զինուորներէն երկու հազար հոգի եա մեռեր են յարձակում մը զոր Պոքսըրները ըրած էին՝ Թիէն-Ձինի օտար գաղթականութեան վրայ։

Թոքիօ.—Պաշտօնական լուրերու նայելով Թիէն-Ձինի օտար գաղթականութեան թաղը հրկիզուեր է յունիս 18ին։

Հոնկ-Քոնկ.—Լի-Հունկ-Չանկ, օտար հիւպատոսարաններու դիտողութեանց վրայ, հաւաներ է Քանթոն մնալ։

Պատերազմի լուրեր

Լորտ Ռոպէրթսի հեռագիրը.—Անձնատուութեան առաջարկութիւններ.—Աֆրիքանտէրներ։

Լորտ Ռոպէրթս յունիս 18 թուականով հետեւեալ հեռագիրը ուղղած է Բրէթորիայէն.

«Թէ՛ հոս և թէ Եօհաննէսպուրկի մէջ հանդարտութիւն կը տիրէ։ Օրական հեռագիրը երէկ չղրկուեցաւ, թելը կըտրուած ըլլալուն համար։ Մեր գրաւումին ի վեր մեծ քանակութեամբ զէնքեր յանձնուած են, որոնք կը գործածուին ազատ արձակուած անգլիացի գերիներուն կողմէ։ Ատոնց թիւն է 148 սպայ և 3,039 զինուոր, որոնցմէ 12 սպայ և 248 զինուոր հիւանդանոցներուն մէջ կը գտնուին։ Յունիս 4ին մեր կորուստն էր 2 զինուոր մեռած և 1 սպայ ու 48 զինուոր վիրաւորուած։ Նաեւ 900 հոգի գերի ինկած են Պոէրներուն ձեռքը։»

—Լորտ Ռոպէրթս կը հեռագրէ նաեւ թէ Պոէրները կը ջանան աւրել երկաթուղիի գիծը Օռանժի հիւսիսային կողմը։ Ութը հարիւր Պոէրներ՝ երեք թնդանօթներով յունիս 18ի առտուն յարձակեցան երկաթուղիի գիծին վրայ, այն տեղը ուր Զանտ գետակը կ'անցնի։ Անգլիացի Նոքս զօրավարը որ Քրոնշթատ կը գտնուէր, անմիջապէս այդ տեղը փութաց և վանեց Պոէրները որոնցմէ չորս հոգի մեռան և երեք հոգի վիրաւորուեցան։ Անգլիացիներուն կորուստն է երեք մեռեալ, որոնց մէկը՝ հազարապետ և ինը վիրաւոր. ատոնց մէկը սպայ։ Տեղակալ մը մեռաւ ստացած վէրքերուն հետեւանքով։

—Անգլիական քանի մը թերթեր հեռագիրներ կը հրատարակեն թէ բրիտանական կառավարութիւնը կը փորձէ բանակցութիւններ կատարել, որպէս զի Պոէրները հնազանդութիւն յայտնեն։ Տէյլի Էքսբրէս կ'ըսէ թէ Լորտ Ռոպէրթս յորդորեր է Պոէրներու ընդհանուր հրամանատար Լուի Պոթա զօրավարը որ անձնատուր ըլլայ, բայց Պոթա չէ ընդուներ։ Միւս կողմէ Լուրէնսօ-Մարքէզէն կը հեռագրեն Թայմզի թէ Թրանսվալցի դատաւոր՝ Վան Լէօվէն Անգլիացիներուն կողմէ Քրիւկէր Նախագահին մօտ զըրկուեր է, ապահովցնելու համար ծերունի Նախագահը որ եթէ անձնատուր ըլլայ, իր երկիրէն պիտի չհեռացուի։ Դիտել կը տրուի թէ Անգլիա, նկատողութեան առնելով Չինու արդի կացութիւնը, կ'ուզէ որ ազատի հարաւային Ափրիկէի պատերազմէն։ Միւս կողմէ Պոէրներն ալ գիտնալով այդ պարագան, կ'ընդդիմանան։

— Աֆրիքանտէրներու Միութեան յանձնաժողովը որոշեց համաժողովին ներկայացնել բանաձեւ մը. կ'առաջարկուի համաժողովին բնաւ չհաւանիլ բրիտանական կառավարութեան քաղաքականութեանը որ, կ'ըսէ, արիւնալի և անիրաւ պատերազմ մը առաջ բերած է, և որ նկատողութեան չէ առած Բարեյուսոյ Գլուխին մեծամասնութեան զգացումը. նաեւ Անգլիա որ Լա Հէյի Դեսպանախորհուրդին մէջ իրաւարարութեան սկզբունքը պաշտպանած էր, չէ ընդունած Թրանսվալի առաջարկութիւնը՝ իրաւարարութեան համար։

ԱՇԱՆԹԻՆԵՐԸ.—Լոնտոնէն կը հեռագրեն յունիս 18 թուականով.—Աշանթիներու երկրին մէջ ծագած ապստամբութիւնը ահագին համեմատութիւններ կը ստանայ։ Մեծ մտահոգութիւն կը տիրէ Քումասիի մէջ պաշարուած կառավարիչին և միսիոնարներուն վիճակին նկատմամբ։ Կացութիւնը ամէն աւելի ծանրացնող պարագան պարիսպին մէջ բազմաթիւ բնիկներու ներկայութիւնն է, ատոնք սպիտակամորթներուն պաշտպանութեանը տակ կը գտնուին. չեն կրնար կռուիլ, ուտելիք չունին և տարափոխիկ հիւանդութեան մը դուռ կ'երթան ... թիւով։

—Անգլիոյ Երեսփ. Ժողովին մէջ կառավարութիւնը պիտի քննադատուի, ժամանակին զինուոր զրկած չըլլալուն համար Աշանթիներու երկիրը։ Գաղթային նախարար Պ. Չէմպըրլէն հարցուցեր է ծովեզերքի կառավարիչին թէ տեղւոյն քաղաքական զինուորներէն ո՛րչափ կարելի է Աշանթիներու երկիրը զրկել։

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԳՈՐԾԵՐ.—Իրազեկ շրջանակներու մէջ կ'ըսուի որ եթէ Երեսփ. Ժողովը ընդհանուր ներումը այն ձեւով ընդունի որ Գերագոյն Ատեանին դատապարտուածներն ալ օգտուին անկէ, Վալտէք-Ռուսոյի Նախարարութիւնը պիտի հրաժարի և անոր պիտի յաջորդէ Պ. Պուրժուա։ Երեսփ. Ժողովին նստաշրջանը ամիս մը պիտի դադրի, 1875ի օրէնքին համաձայն. յետոյ Խորհրդարանը պիտի լուծուի և երեք ամիս ետքը, այսինքն երբ Արուեստահանդէսը աւարտի, ընդհանուր ընտրութիւններ պիտի կատարուին։

ՊՈՒԼԿԱՐԻԱ.—Սոֆիայէն կը հեռագրեն յունիս 19 թուականով.—Երէկ իրիկուն հրատարակուած իշխանական հրամանագիր մը, նախարարաց Խորհուրդին առաջարկութեամբ, կը տրամադրէ թէ վնասակար յօդուածի մը համար լրագիր մը թէ՛ արտօնատէրը, թէ՛ տպագրիչը թէ յօդուածին տէրը հաւասարապէս պատասխանատու պիտի ճանչցուին։ Նաեւ լրագրին արտօնատէրը պէտք է վկայական մը ցոյց տայ թէ բարձրագոյն կրթութիւն ստացած է։

Ներքին լուրեր

ՍԷԼԱՄԼԸՔԸ արարողութիւնը տեղի ունեցաւ երէկ Համիտիէ մզկիթին մէջ կէս օրին, Վեհ. Սուլթանը նոյն մզկիթը գնաց հանդիսաւոր կերպով և ուրբաթական աղօթքը կատարելէ ետքը կայս. պալատ դարձաւ։ Հիւրանոցին մէջ կը գտնուէին Ռուսիոյ դեսպանը, խորհրդականը, առաջին թարգմանը, պահականութեան հրամանատարը և ութ սպաներ, Սպանիոյ և Սերպիոյ դեսպանները, Իտալիոյ դեսպանատան գործակատարը, առաջին թարգմանը, առաջին քարտուղարը, պահականութեան հրամանատարը, Պելճիքայի դեսպանատան խորհրդականը, առաջին թարգմանը, պուլկարական գործակատարը և հարիւր քառասունի չափ հիւրեր։ Ներկաներէն ոմանք սենեկապետ Էմին պէյի միջոցաւ արժանացան կայս. մեծարանաց։

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ԶԵԿՈՒՅՈՒՄ.—Օռլէանի Բարձր. դուքսը ու դքսուհին, որոնք զբօսական պտոյտի համար մայրաքաղաքս ժամանած են, երէկ, ուրբաթ, կայս. քէօշկէն դիտեցին Սէլամլըքի արարողութիւնը և յետոյ Վեհ. Սուլթանին հրաւէրով կայս. պալատ հրաւիրուեցան և ոչ-պաշտօնապէս տեսակցեցան Ն. Վեհափառութեան հետ։

—«Երէկ, ուրբաթ, Սէլամլըքի արարողութենէն ետքը, Վեհ. Սուլթանին կողմէ շնորհուած արտօնութեամբ, Ռուսիոյ դեսպան Պ. Զինովիէվ պատիւ ունեցաւ ոչ-պաշտօնապէս ներկայանալու Ն. Վեհափառութեան։»

ՕՌԼԷԱՆԻ ԴՈՒՔՍԸ ԵՒ ԴՔՍՈՒՀԻՆ.—Հիւրամեծար Ահմէտ Ալի փաշա երէկ առաւօտ Մառուսիա զբօսանաւը երթալով դուքսը և դքսուհին կայս. պալատ առաջնորդեց՝ Սէլամլըքի արարողութիւնը դիտելու համար։ Դուքսը և դքսուհին զբօսանաւէն պալատական զուգամի նաւակներով Տոլմա Պաղչէի քարափը եկան և անկէ պալատական կառքերով գացին կայս. պալատ, ուր կայս. քէօշկէն դիտեցին Սէլամլըքի արարողութիւնը։ Նոյնին Բարձրութեան հետեւորդները և զբօսանաւէն տասերէն նաւազներ ներկայ էին։ Կայս. քէօշկին մէջ ճոխ նախաճաշ մը պատրաստուած էր։ Սէլամլըքի արարողութենէն ետքը դուքսը և դքսուհին պատիւ ունեցան Վեհ. Սուլթանին ներկայանալու և արժանացան կայս. մեծարանաց։ Դուքսը ու դքսուհին կայս. պալատան զարդատունը, ապաստանները և յախճապակիի գործարանը այցելելէ ետքը, Բէազըտ երթալով պահ մը կեցան կայս. ... Յետոյ ժամ 9ին հինգ զուգամի նաւակով մը Մառուսիա զբօսանաւը վերադարձան։ Դուքսը ու դքսուհին այսօր կ'այցելեն Թոփգաբու պալատը, կայս. Գանձարանը, Թանգարանը և ուրիշ նշանաւոր վայրեր։

ԹՈՒՐՔԻԱ ԵՒ ԳԵՐՄԱՆԻԱ.—Կ. Պոլսոյ գերմանական դեսպանատունը պաշտօնական թագրիր մը մատուցանելով Բ. Դրան, շնորհակալութիւն յայտնեց այն ... համար զոր Վեհ. Սուլթանը և օսմ. կառավարութիւնը բարեհաճեցան յայտնել՝ Գերմանիոյ գահաժառանգ իշխանին չափահասութեան մտնելու ... դէպքերուն առթիւ։

ՀԱՃԻ ՀԱՍԱՆ ՓԱՇԱ.—Պէյքոզի ... ոստիկանապետ Հաճի Հասան փաշայի հիւանդութիւնը թէեւ տակաւին կը շարունակէ, բայց ապաքինման համար մեծ ... Վեհ. Սուլթանը, երէկ, սենեկապետ ... Ցաֆիզ պէյը զրկեց Ն. Վսեմութեան ... պարանքը և որպիսութիւնը հարցնել տուաւ։

ԵԳԻՊՏՈՍԻ ԽՏԻՎԸ.—Հեռագրական տեղեկութեան մը նայելով Եգիպտոսի խտիվը ...

ԱԶԳԱՅԻՆ

65,000 ՖՐ Ի ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Բուգաղեանի կտակը տակաւին չմոռցուած, կարեւոր նուիրատուութեան լուր մըն ալ կը հաղորդէ մեզ Թիֆլիսի մեր թղթակիցը. — Կալկաթայի Արգարեանց հռչակաւոր առեւտրական տան որդի ներկայացուցիչները 26,000 րուպի (մօտաւորապէս 65,000 Ֆր.) յանձներ են Հնդկաստանի կառավարութեան աւանդապահին, 3 ½ օ/օ տոկոսով, որ մշտնջենական աւանդ մը իրենց ընտանիքին յիշատակին: Նուիրատուներուն փափաքին համաձայն, այդ գումարին տարեկան տոկոսը երեք հաւասար մասերու բաժնուելով, մէկ մասը պիտի տրուի Կալկաթայի վիճակաւոր քահանաներուն և հայ աղքատներուն, մէկ մասը Նոր-Ջուղայի աղքատներուն և մէկ մասն ալ Նոր Ջուղայի Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյն և քահանաներուն: Այս տեղեկութիւնները տալով, մեր թղթակիցը հետեւեալը կ'աւելցնէ. «Նուիրատուները թէև ուսումնարաններու համար բաժին չեն հանած, բայց և այնպէս Արգարեանց այս գործը ամէն գովեստի արժանի է: Երկար տարիներէ ի վեր Հնդկաստանի ազգայինները այս տեսակ կտակներ չէին ըներ, թէև դեռ իրենց մէջ կային ու կան հսկայ կարողութեան տէր անձեր: Երանի թէ միւս հայուստներն ալ Արգարեանց օրինակին հետեւէին և չմոռնային իրենց ծննդավայրին բարեգործական զանազան կարօտ հաստատութիւնները:

Խառն Ժողովը գումարուեցաւ երէկ Ղալաթիոյ Խորհրդարանին մէջ, Նախագահութեամբ Ս. Պատրիարք Հօր և ատենապետութեամբ Ասլանեան Ստեփան փաշայի: Քաղ. Ժողովէն ներկայ էին Եուսուֆեան Տիգրան, Զայեան Էլիաս, Տէմիրճիպաշեան Սեպուհ, Գարակէօզեան Գրիգոր և Տէր Ներսէսեան Տիգրան էֆէնտիները: Իսկ Կրօն. Ժողովէն Տ. Գրիգորիս Արքեպ. Յովհաննէսեան, Տ Վահրամ եպիսկոպոս Մանկունի, և Կարապետ Սեթեան, Կարապետ Սանտալճեան և Յովհաննէս Շահպազեան Ա. քահանաները:

Երէկուան նիստին մէջ կարդացուեցաւ վերջին անգամ Դատական Նախարարութեան ուղղած մէկ թագրիրէն, և հարկ եղած հրահանգները տրուեցան Թուրքերէն Թղթակցութեանց դիւանապետ Խաչատուրեան Կարապետ էֆ.ի:

Ժողովը Բալուի առաջ. տեղապահ Վարդան վարդապետի ծերութեան պատճառով տուած հրաժարականը նկատողութեան առնելով, Կրօն. Ժողովին նախորդ որոշումը բանաւոր համարեց և Ֆրանկիւլեան Նիկողոս վարդապետը հաստատեց Բալուի առաջն. տեղապահութեան պաշտօնին մէջ:

Նկատելով որ Սկնայ առաջն. տեղապահին և գաւառ. Վարչութեան մէջ տիրող անհամաձայնութենէն միայն յառաջ եկած է Արիստակէս վարդապետի հրաժարումը, որոշեց չեղեալ համարիլ գաւառին տուած որոշումը և ծանուցանել միանգամայն տեղւոյն Գաւառական Վարչութեան, որ իր ձեռնհասութենէն վեր համարուած օրինական ուղղութենէն չշեղի:

Խառն Ժողովը այս առթիւ նկատելով որ շատ գաւառներու մէջ գործերը միեւնոյն կերպով կ'ընթանան, և Առաջնորդներ գաւառ. Ժողովներ կը լուծեն, և Գաւառ. Ժողովներ ալ առաջնորդներ կը հրաժարեցնեն, առանց կանխաւ պատճառները Կեդր. Վարչութեան ծանուցանելու, որոշեց Պատր. շրջաբերականով մը ծանուցանել Գաւառ. Վարչութեանց և Առաջնորդներու, որպէս զի օրէնքին գծած ուղղութենէն չշեղին և այդ տրամադրութեան համեմատ, Կեդր. Վարչութենէն հրահանգ ստանալով գործեն, զանազան դժուարութիւններ չծագելու համար:

Որոշուեցաւ Զարսանճագի առաջնորդական ընտրութեան համար ընտրելիներու ցանկ մը ղրկել:

—Մշոյ տեղապահ Բաբկէն Ծ. վարդապետ Նպաստի բաշխման գործին մէջ բաւական դժգոհութեան առիթներ ունեցած է տեղացիներու դէմ, ինչպէս կը գրէ Պատրիարքարան, և կ'աւելցնէ որ իր քով գտնուած Ս. Էջմիածնէ և Պատրիարքարանէ ղրկուած նպաստի գումարները վանքերու մէջ գտնուած որբանոցներու և շինութիւններու պիտի յատկացնէ: Նպաստից յանձնաժողովը ընդունելով Բաբգէն վարդապետի դիտողութիւններուն օրինաւորութիւնը, որոշեր է գրել իրեն թէ, հանրութեան կողմէ ի նպաստ կարօտելոց տրուած գումարները պէտք է ուղղակի իրենց նպատակին յատկացնէլ, ուստի յարմար չըլլար որ իրեն ղրկուած նպաստից գումարներ շինութիւններու գործածուին, և թէ փոխանակ նիւթական նպաստի, կրնայ ցորեն առնել և բաշխել ինչպէս կ'ընեն Վանայ հովիւը և Բաղէշի առաջնորդը:

—Ռօպէրթ Դօլէճի այս տարուան շրջանաւարտներէն Պ. Կ. Իսէֆեանի համար երէկ սխալմամբ գրած էինք թէ Պոլսեցի է, մինչդեռ Կեսարացի է եղեր:

—Ուսումն. Խորհուրդը իր երէկուան նիստին մէջ, որ տեղի ունեցաւ ատենապետութեամբ Տօքթ. Վահրամ էֆ. Թորգոմեանի, հետեւեալ տնօրինութիւնները ըրաւ: —Ա. Կրթական տեսուչ էֆ.ն իր պաշտօնավարութեան քառամսեայ տեղեկագիրը ներկայացուցած ըլլալով, զայն կարդալէ ետքը յանձնուեցաւ Խորհուրդին անդամներէն Աւետիսեան Բարսեղ էֆ ի, քննութեան և տեղեկագրութեան համար: Բ. Ներկայ շրջանի Ուսուցչութեան ընտրելիներու և Շրջանաւարտներու քննիչ Յանձնաժողովին ընտրութիւնները տեղի ունեցան հետեւեալ կերպով.

Ուսուցչութեան ընտրելիներու քննիչ յանձնաժողով —1. Տ. Գէորգ եպիս. Երէցեան, 2. Տիկին Զապէլ Տօնէլեան, 3. Օր. Աղաւնի Սինեմեան, 4. Առաքել Պիպէռճեան, 5. Աւետիս Սուրէնեան, 6. Գարեգին Գավաֆեան, 7. Մարկոս Նաթանեան, 8. Միհրան Արիկեան, 9. Միհրտն Տէօքմէճեան, 10. Յովհաննէս Հինդլեան, 11. Յակոբ Ոսկան, 12. Յովսէփ Ճէլալեան, 13. Նշան Ղուկասեան, 14. Սիմոն Յակոբեան:

Շրջանաւարտներու Քննիչ Յանձնաժողով —1. Ներսէս Վ. Դանիէլեան, 2. Տիկին Զարուհի Գալէմքարեան, 3. Աթանագինէ Արապեան, 4. Արիստակէս Պօյաճեան, 5. Աւետիս Առանձար, 6. Գալուստ Մալաթեան, 7. Խաչիկ Թահտաճեան, 8. Մելգոն Գալէնտէր, 9. Յարութիւն Յովհաննէսեան, 10. Նշան Թորոսեան, 11. Սիմոն Քափամաճեան: Սոյն Քննիչ Յանձնաժողովներու առաջինը յունիս 23ին և երկրորդը 30ին հրաւիրուած են խառն նիստ մը ընել Ուսումն. Խորհրդոյ հետ, և ապա ձեռնարկել իրենց պաշտօնին: Գ.— Որոշուեցաւ հրաւիրել Բերայի, Գում-գափուի, Սամաթիոյ (Եէնի Մահալլէ), Մաքրիգիւղի, Պէշիկթաշի, Սկիւտարի, (Ս. Խաչ) և Գատը գիւղի Թաղ. Խորհուրդները, որպէս զի իրենց վարժարաններու այս տարուան շրջանաւարտները ներկայացնեն Շրջանաւարտից Քննիչ Յանձնաժողովին, կանոնական քննութիւն անցնելու: Խորհուրդը այս առթիւ պէտք տեսաւ վարժարանական մասնակի քննութեանց և պարգեւաբաշխութեանց մասին կազմական կանոնագրի տրամադրութիւնը հաղորդել Թաղ. Խորհուրդներու: Զբաղեցաւ նաև տասնի չափ կրթական մասնաւոր խնդիրներով:

—Կիրակնօրեայ մանկավարժական դասախօսութիւնները վաղը տեղի պիտի ունենան Բերայի Արհեստանոցի սրահին մէջ: Պիտի խօսին երեք դասախօսներ. Գուրգէն էֆ. Մայրենի լեզուի ուսուցման, Հինդլեան էֆ. մանկավարժութեան պատմութեան, և Սուրէնեան էֆ. պատմութեան և աշխարհագրութեան ուսուցման վրայ: Ուշեալ ժամէն ետքը ներկայացողները չպիտի ընդունուին:

Ա Զ Դ

Յառաջիկայ Կիրակի, 11 յունիս, Գեր. Տ. Մկրտիչ Ս. Արքեպիսկոպոս Վեհապետեան հանդերձեալ է Ս. Պատարագ մատուցանել ի մխիթարութիւն Թաղիս բարեպաշտ ժողովրդեան, և միանգամայն օծման հանդէսը պիտի կատարէ Կենաց Փայտի Ս. Մասունքին համար շինուած Խաչին՝ զոր նուիրած են Ս. Եկեղեցւոյս երկու հարազատ բարեբարք:

Սկիւտար, Նոր Թաղ, 10 յուն. 1900

Ի դիմաց Թաղական Խորհրդոյ

Ատենադպիր	Ատենապետ
Յ. Տէր Մովսէսեան	Ալիքսան Ալիքսանեան

Ա. Զ Դ

Ղալաթիոյ Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ վագֆէն Բերա, Ասմալը Մէսճիտ թաղ, Պօն Մարշէի վերի կողմը Սագգա Չըգմազ փողոցին մէջ Թիւ 5 փայտաշէն տունը, որ 66 կանգուն հողի վրայ շինուած է, երկու կողմը փողոց, և կը պարունակէ 5 սենեակ, 1 շիրվան, խոհանոց մը, ջրամբար և հոր մը, վագֆին տիրոջ կողմէ աճուրդով ծախու հանուած է: Գնել փափաքողները պարտին թուականէս մինչեւ մէկ ամիս ներկայանալ յիշեալ եկեղեցւոյ Խնամակալութեան ամէն առտու ժամը 1էն մինչեւ 4:

2 Յունիս 1900 ԽՆԱՄԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ

Ղալաթիա 615 5—6.

ԼՈՅՍ Շաբաթաթերթի 49րդ թիւը հրատարակուեցաւ այսօր հետաքրքրաշարժ ծոխ պարունակութեամբ.—Տարեկան 50 վեցամս. 25 և հատը 1 ղրշ:

Դիմել առ Մարտիրոս Տէօքմէճեան, տնօրէն Լոյսի, Նորատունկեան խան, Ղալաթիա:

Հեռագիր Այսօրուան

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

ԼՈՆՏՈՆ, 22 յունիս.—Այսօր Նախարարաց Խորհուրդ գումարուեցաւ և գլխաւորաբար զբաղեցաւ չինական խնդիրներով: Յետոյ Լորտ Սոլզպէրի Ո ինտսոր գնաց՝ Թագուհիին հետ խորհրդակցելու:

—Զրոյց կայ թէ միջազգային նաւաբաժինը կը ռմբակոծէ Թիէն-Ջինը:

—Ամերիկեան ծովակալը հեռագրեց Թիէն-Ջինի ամերիկեան հիւպատոսին թէ Բէքինի մէջ քառասուն միսիոնարներ և բազմաթիւ Եւրոպացիներ սպաննուած են:

ԲԱՐԻԶ. — Հաղորդակցութիւնները կտրուած ըլլալով եօթը օրէ ի վեր Բէքինէն պաշտօնական լուր առնուած չէ: Այդ պատճառով մեծ մտահոգութիւն կը տիրէ Բէքինի դէպքերուն նկատմամբ: Ամէնէն վրդովիչ լուրերը հրապարակ կը հանուին առանց հերքուելու:

—Նովոսթի ռուս թերթը կ'ըսէ թէ Ճաբոնի ազդեցութիւնը անհրաժեշտ է Չինու մէջ:

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ԼՈՒՐԵՐ

ԼՈՆՏՈՆ.—Համիլթըն զօրավարը միացաւ Սըր Ռըպվէրս Պըլլըրի հետ Հայտէլպէրկի մէջ:

—Պօէրները ամէն կողմ մեծ գործունէութիւն ցոյց կուտան: Կը կարծուի թէ 50,000 անգլիական զինուորներ անբաւական պիտի ըլլան՝ Թրանսվալի մէջ բարեկարգութիւնը պահպանելու:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ ԽՏԻՎԸ

ԼՈՆՏՈՆ.—Հաստատուեցաւ թէ Խտիվին հիւանդութիւնը կեղծմաշկ է:

ՄՈՒՐԱՎԻԵՎ ԿՈՄՍԸ

ՊԵՏԵՐՍՊՈՒՐԿ.— Արտաքին գործոց նախարարութեան խորհրդական Լամստորֆ կոմսը առժամաբար պիտի վարէ արտաքին գործոց նախարարի պաշտօնը:

ՄՈՒՐԱՎԻԵՎ ԿՈՄՍԸ

Ռուսիոյ արտաքին գործոց նախարար Մուրավիէվ կոմսը որ ուղեղային արեան համախառնութենէ յանկարծամահ եղաւ իր տան մէջ, շատ առողջ էր և առջի իրիկունը ներկայ գտնուած էր դեսպանական մարմնին ընդունելութեանը: Կոմսը արտաքին գործոց պաշտօնարանին մէջ ծառայելէ ետքը իր ասպարէզը սկսաւ իբրեւ քարտուղար Բարիզի ռուսական դեսպանատան. յետոյ Պէրլինի դեսպանատան խորհրդական եղաւ և քիչ ետքը Քօբէնհակի դեսպան: Այդ միջոցին էր, 1896 որ Ռուսիոյ արտաքին գործոց նախարար Լօպանով իշխանը յանկարծամահ եղաւ կառախումբին մէջ, երբ Զարին հետ Վիէննայէն Քիէվ կ'երթար: Քանի մը ամիս ետքը, այսինքն 1896 յունվար 12ին՝ Նիքոլա Բ. Կայսրը արտաքին գործոց նախարարութեան պաշտօնը առժամաբար յանձնեց Մուրավիէվ կոմսին. քիչ ետքը, այդ պաշտօնը վերջնապէս հաստատուեցաւ:

Աղեքսանդր Բէզմաճօղլու Դրամատունը հետեւեալը ղրկած է մեզ զոր կը հրատարակենք. —

* * *

Պարոն Տնօրէն,

Վստահանկողմնակալութեան այն բազմաթիւ գրաւականներուն վրայ զոր ձեր պատ. օրաթերթը ցոյց տուած է ցարդ, համարձակութիւնը կ'առնեմ ուղղելու ձեզ մը՝ զոր տեղական մամուլին պատկանող ուրիշ թերթեր հրատարակած են:

Խնդիրը երեւակայական անիրաւութեան մը վրայ է՝ զոր իբր թէ իմ դրամատունս ըրած է պարոնի մը որ եգիպտական Քրէտի Ֆոնսիէի երեք պարտաթուղթ գնած էր մասնակի վճարումով:

Անշուշտ չէք անգիտանար թէ այդ «մասնակի վճարումով» դրութիւնը հաստատուած է՝ որպէս զի հասարակութեան ոչ-հարուստ դասակարգը՝ որ չի կրնար մէկ անգամէն պարտաթուղթ մը գնել, կարենայ տէր ըլլալ այդ պարտաթուղթին՝ փոխարէնը մաս առ մաս վճարելով:

Միայն թէ, ինչպէս իմ դրամատունս, այնպէս ալ ուրիշ հաստատութիւններ և դրամատուներ որոնք նմանօրինակ գործողութեանց կը ձեռնարկեն, յաճախորդին հետ կնքուած վաճառման պայմանագրին ստորագրուած օրն իսկ անոր կը յանձնեն ծախուած արժէթուղթերու թիւը. բայց ակներեւ է որ պայմանագրութիւնը կնքուած թուականին հրապարակէն պարտաթուղթը իրապէս ծախու առնելու համար յատկացուած դրամագլխին տոկոսը և այլ ծախքեր՝ ինչպէս միջնորդչէք, դրօշմաթուղթ, գանձման ծախք, եայլն, եայլն, իրաց բնական ընթացքով այս դրութեամբ գնուած և մասնակի վճարմամբ, ապառիկ ծախուած արժէթուղթին գինը կը բարձրացնեն. դրութիւն մը որ հակառակ իր նիւթական դոյզն ինչ ծանր պայմաններուն դարձեալ մեծ առաւելութիւններ կ'ընծայէ հասարակութեան ոչ-հարուստ դասակարգին:

Արդ, ասկէ երկու ամիս առաջ՝ այդ պայմաններով ու մասնակի վճարումով երեք եգիպտական Քրէտի Ֆոնսիէի գնման համար համաձայնելէ ետքը, յաճախորդը, — որ գնման պայմանագիրը ստորագրած էր անոր օրինական տրամադրութեանց հիմնովին վերահասու ըլլալէ վերջ, — ամսուկէս ետքը միտքը կը փոխէ և հակառակ արդարութեան՝ մեզմէ կը պահանջէ անմիջապէս իրեն յանձնել փոխարէնը վճարելով այդ երեք պարտաթուղթերը՝ օրուան գնով, իբր թէ մենք պարզ սակարանի գործակատարներ ըլլայինք՝ Սակարանին մէջ պարտաթուղթերու առուծախի յանձնարարութիւն մը կատարող: Ի զուր իրեն կոչում ըրինք որ յարգէ իր ստորագրութիւնը, բայց տեսնելով որ անօգուտ պիտի ըլլայ, ու մանաւանդ չկորսնցնելու համար մեր ժամանակը աւելորդ վիճաբանութիւններ ընելով մէկու մը հետ՝ որ իր յանձնառութիւնները չի յարգեր, իրեն վերադարձուցինք այն պզտիկ կանխավճարը զոր մեզի ըրած էր գնման պայմանագրին ստորագրուած օրը, ի հարկէ վար դնելով այն ծախքերը՝ որոնք իր իսկ փափաքով ջնջել ուզած վերոյիշեալ պայմանագրին համար եղած էին, ինչպէս միջնորդչէք, դրօշմաթուղթ, եայլն, եայլն:

Ընդունեցէք, եայլն

ԱՂԵՔՍԱՆԴՐ ԲԵԶՄԱՃՕՂԼՈՒ

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՍԱԿԱՐԱՆ

ՓԱԿՈՒՄ

Օսմ. Քոնսոլիտէ Սեռի Դ.	Օ. Ո.	24	27
Ամէնէն բարձր գին	»	24	23
Ամէնէն վար գին	»	24	27
Ռումէլի Երկթ. զոց.	Ֆր.	109	75
Ամէնէն բարձր գին	»	109	87 ½
Ամէնէն վար գին	»	109	50

ԲԱՑՈՒՄ 10 Յունիս

Օսմ. Քոնսոլիտէ Սեռի Դ.	Ք. Կ.	24	28 ½
Ռումէլի երկաթուղի	Ֆր.	110	37 ½
Օսմանիէ		—	—
Ռէժի		—	—
Օսմ. Պանքա		—	—
Քրէտի ժէնէրալ Օթոմ.		2	35
Սօս. Օթ. Շանժ է Վալէօռ		0	13
Օսմ. Ապահ. Ընկ.		4	50
Թրամուէյ բաժնեթ.		6	50
» ժուիսանս		205	—
» պարտաթ.		480	—
Քարափ Կ. Պոլսոյ		468	—
Թրանսվալ		83	—

ՓՈԽԱՆԱԿԱԳԻՐ

Լոնտոն 3 ամիս	Ղրշ.	109	15
» » » չէք	»	110	—
Բարիզ » »	Ֆր.	23	02 ½
» » » չէք	»	22	90
Պէրլին անտոլոս չէք	Մարք	18	59
Վիէննա չէք	Ֆիոր.	22	05

ԴՐԱՄՆԵՐՈՒ ԸՆԹԱՑՔԸ

20 ֆրանքնոց	Ղրշ.	87	23
Անգլիական ոսկի	»	110	05
Բօլ Էմբէրիալ	»	90	30
Քրիմիգ	»	51	08
Մէճիտիէ արծաթ	»	108	06
Մէթալիք	»	85	30
Ռուպլի թղթադրամ	Օ. Ո.	3	61

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՍԱԿԱՐԱՆ

ԼՈՆՏՈՆ, 22 Յունիս

Անգլիական Քոնսոլիտէ	100	87
Օսմանեան Ռանթ սէռի Բ.	—	—
Օսմանեան Ռանթ սէռի Դ. բաց.	22	50
Օսմանեան Ռանթ սէռի Դ. զոց.	22	63
Օսմանեան Պանքա	11	75
Ռուսական 1890	—	—
Հելլենական 5 օ/օ	40	50
» Մօնօբօլ	45	50
Պուլկարական 1888	83	—
Էժիբսիէն Իւնիֆիէ	—	—
Տօմինիոլ	103	75
Թրանսվալ	3	18
Այտըն երկաթուղի	8	87
Փոխառութիւն	25	322 ½

ԲԱՐԻԶ, 22 Յունիս

Ֆրանս. Ռանթ 3 օ/օ		100	15
» » 3 ½ օ/օ		100	80
Օսմ. Քոնս. սէրի Դ.) բաց.	Ղրշ.	22	92 ½
) զոց.	»	22	95
» » » Բ.	»	—	—
« « « Գ.	»	26	59
Օսմ. Կայս. Պանքա	Ֆր.	554	—
Օսմանիէ	»	422	—
Ռումէլի երկաթուղի	»	112	—
Օսմ. մաքսատուն	»	512	—
Օսմ. Ռէժի	»	310	—
Բրիօուիթէ Թիւրք 4 օ/օ		481	—
Քրէտի Լիօնէ		1058	—
Իտալական Ռանթ	»	94	80
Սպանիական արտաքին	»	71	22
Էժիբսիէն Իւնիֆիէ		—	—
Թրանսվալ	»	81	50
Չէք Լոնտոնի վրայ	»	25	155
Ֆրամազէոյ	»	03	—

ՊՐԻՒՍԷԼ, 22 Յունիս

Օսմ. Քոնս. սէրի Դ.	22	65
Ռումէլիի երկաթուղի	109	50

ՊԵՐԼԻՆ, 22 Յունիս

Ռուպլը	»	216	02
Ռումէլիի երկաթուղի	»	109	50
Անատ. երկթ. պարտաթուղթ	»	—	—
Փոխ. Լոնտոնի վրայ 3 ամս.	»	20	270

ՎԻԷՆՆԱ, 22 Յունիս

Փոխան. Լոնտոնի վրայ	»	242	40
Ռումէլիի երկաթուղի	»	108	—
Օսմ. Ռէժի	»	286	—

Տր. ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ ԵՒ ՈՐԴԻ

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ-ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ

396, Մեծ փողոց Բերա, 396

Տեսնել 4րդ երեսը

Պոլսոյ կողմը մասնաճիւղ չունինք

Բարիզի առաջնակարգ դեղագործներէն Պ. Շասէն տեղեկացած ըլլալով թէ Ֆօսֆարին անուամբ ապրանք մը կը ծախուի, պարտականութիւն կը դդոյ ծանուցանել հասարակութեան և դեղագործներուն թէ ՖՕՍՖԱՐԻՆ ...

ՄՈՒՉՈՒԱԼ ԼԱՅՖ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿ. ՆԻՒ-ԵՈՐՔԻ

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԿԵՆԱՑ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՍՏԱՏԵԱԼ 1843ին

Պահեստի գումար ՄԷԿ ՄԻԼԻԱՌ 563 ՄԻԼԻՈՆ 961 ՀԱԶԱՐ Տոլար

Ապահովագրական ամէն կարելի դրութիւնները կը գործադրէ. խառն ապահովագրութիւն, ամբողջ կեանք, զաւակաց դրամագլուխ, ցմահ եկամուտ, եւայլն

Մուչուալ Լայֆի սակագինը և ապահովագրութեան զանազան դրութիւնները չուսումնասիրած մի ապահովագրուրուիք.—Առատաձեռն պայմաններ, վճարմանց դիւրութիւնք: Տեղեկութեանց համար դիմել առ Պ. Մ. Բ. ԼԷՕՆԱՌ, ընդհանուր գործակալ, Սուլթանօղլու խան, Կամուրջին մօտ, Ղալաթիա, Կ. Պոլիս: 579

ԼԱ ՊՈՒԼԿԱՐԻԱ

Առաջին առանձնաշնորհեալ Ապահովագրական Ընկերութիւն

ՌՈՒՍՃՈՒՔ

ՀՐԴԵՀԻ ԴԷՄ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Կարասի, անշարժ ստացուածք, վաճառք, եւն. մայրաքաղաքին և գաւառներուն մէջ:

Լաւ պայմաններ.—Շահաւոր ապահովագիններ:

ԿԵԱՆՔԻ ԴԷՄ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ամբողջ կեանք, խառն, որոշեալ ժամանակ, տղոց օժիտ և ծերութեան համար հասոյթ: Անկախ Թարիֆա մը անձնապանութեան, ժեռնամարտի և համբորդութեան համար:

ԱՐԿԱԾՆԵՐՈՒ ԴԷՄ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Աշխատութեան ժամանակ եղած դժբաղդութեանց դէմ: Ապահովագրութիւն համբորդներու համար, առնուած ապահովագինները ետ տրուելով կամ տասնց ետ տրուելու:

ԱԶԱՏ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

Առաջին կարգի երաշխաւորութիւններ խիստ մեծ Ընկերութեանց կրկին կրկին ապահովագրութեամբ:

Ընդհանուր գործակալութիւն բովանդակ Արեւելքի համար (Թուրքիա, Յունաստան, Եգիպտոս, Սուրիա):

Ժ. Պ. ՔԱՍԱՐԷԹԹՕ

Կ. Պոլիս, Ղալաթիա, Գօֆօճեան խան, Թիւ 6 9

Գլխաւոր գործակալութիւն,—Կ. Պոլիս, Սաւուզճի խան, Պահճէ Գաբու:

Ընկերութեան դրամատունն է

ՔՐԷՏԻ ԼԻՕՆԷ 599

ՆՈՐ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ԿՕՇԻԿԻ

DÉPOSÉE MARQUE FONDÉE EN 1886

ՊՕՂՈՍ ՄԻՆԱՍԵԱՆ

Որ 16 տարիէ ի վեր Ղալաթիոյ և Բերայի պատրաստ կօշիկի վաճառատանց իր սեփական գործարանէն կը հայթայթէր եւրոպական նիւթերով պատրաստուած ամէն տեսակ կօշիկ արանց, կանանց և տղայոց, այս անգամ բացած է ի Ղալաթիա ԿՕՇԻԿԻ ՆՈՐ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ մը, ուր նաև միշտ պատրաստ կը գտնուի Ֆրանսական և անգլիական գործարաններէ բերուած ամէն տեսակ կաշիէ և լաթէ կօշիկներ, Բօ-տը-Սիւէտ լուսարին, վիտելա, կլասէ, սեւ մորթ, քարամանտօլ, և մետաքս, նաև ղուտ քծանէ ամէն տեսակ, ամէն գոյն, կտորով և պարզ կիսակօշիկներ: Ճշմարիտ կտորով և քամով: Ցանձնարարութիւնք կը կատարուին նաեւ չափու վրայ: 592

Բարեձեւութիւն, տոկունութիւն եւ անմրցելի աժանութիւն

(Բաղտաճեան պողոտայէն ցկման Թիւ 15)

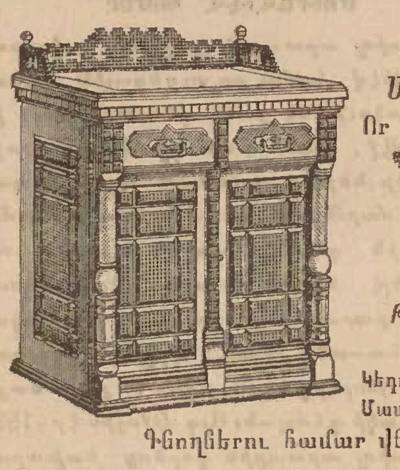

ՆԻՒՈՒ ՀՈՄ

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՄԻԱԿ ԿԱՐԻ ՄԵՔԵՆԱՆ

Որ կը մրցի միւս բոլոր կարի մեքենաներուն

ԳԱՐՁՈՒԹԵԱՄԲ

ՏՈԿՈՒՆՈՒԹԵԱՄԲ

ԱՐԱԳՈՒԹԵԱՄԲ

ԹԵԹԵՒՈՒԹԵԱՄԲ

ԱԺԱՆՈՒԹԵԱՄԲ

Թուրքիոյ համար միակ ներկայացուցիչ

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Կ. ՄԻԱՆԵԱՆ

Կեդրոնատեղին, Սիրքէճի, Բէօքրիւլի խան, Թիւ 3

Մասնաճիւղ, Ղալաթիա, Պէօյիւք Միլլէթ խան, 33

Գնողներու համար վճարման եւչամեն տեսակ դիւրութիւններ 575

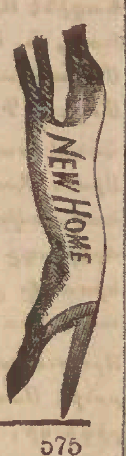

ԼԱՒԱԳՈՅՆ ՄԱՔՐՈՂԱԿԱՆԸ

HUNYADI JANOS

Անմիջական, ապահով եւ դիւրին կերպով կ'ազդէ Տիեզերահռչակ համբաւ

ԶԳՈՒՇԱՆԱԼ ԿԵՂԾԻՔԷՆ

Պահանջելու է հետեւեալ անունը պարունակող պիտակով շիշեր

ANDREAS SAXLEHNER

Կը ծախուի գլխաւոր դեղավաճառներուն և դեղագործներուն քով: 387

ԿԱՐԵՒՈՐՈՒԹԵՆԷ ԶՈՒՐԿ

ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Թէթեւ կերպով պաղ առնելով, կամ խիստ պաղ ըմպելի մը խմելով և կամ քրտնած մարմնով հովին դէմ կենալով և դեռ այս կարգի շատ մը աննշան պատճառներով մարդս շատ անգամ հարբուխի ենթարկուելով կը սկսի հազալ ու տառապիլ, եւ եթէ ներքակայն կազմուածքը ընդունակութիւն ունի, հազերը կամաց կամաց կը տեղաւորուին: Առողջութեան յարգը գիտցող մարդը ահաւասիկ այս թեթեւ կարծուած պարագաներուն մէջ է որ, պէտք է փութայ անձը պաշտպանել վտանգաւոր հետեւութիւններէ, որովհետեւ ծանօթ ճշմարտութիւն մըն է որ հարբուխն ու հազը երբ երկար ժամանակ անխնամ ձգուին, վտանգաւոր հետեւանքներ կ'ունենան և մինչեւ իսկ թոքախտ կրնան պատճառել: ՔՕՆԵՔԻ ՔԱՐՍԻՒԼՆԵՐԸ հրաշալի ազդեցութեամբ կը բուժեն շնչառական գործարաններու յատուկ հիւանդութիւնները, հազը, հարբուխը, կոկորդը, գեղձախտը, պրօնխիթը, թոքի բորբոքումը և բոլոր այս կարգի հիւանդութիւնները: ՔՕՆԵՔԻ ՔԱՐՍԻՒԼՆԵՐԸ կը ծախուին մայրաքաղաքիս և գաւառներու մեծ դեղարաններն ու դեղի մթերանոցները: 41—60

ՀԻՆ ԳԻՆԻ եռեսունըրուք տարուան, բժիշկներու կողմէ յանձնարարուած նոր ապաքինածներու և անարիւնութիւն ունեցողներու: Դիմել Օրթագիւղ, հանգուցեալ Մուխթար Ցակոբ աղայի տունը:

ՔՈՒՆ ՉՈՒՆԵՑՈՂՆԵՐՈՒՆ

ԱՆՔՈՒՆՈՒԹԵՆԷ մաշած, նիհարցած անձերուն ԱՌՈՂՋԱՐԱՐ ՔՈՒՆ պարգեւելով անոնց կազմուածքը զօրացնելու, կիներու ԱՐԳԱՆԴԱԽՆԴՈՒԹԻՒՆԸ, ԴԻՒՐԱԳՐԳՌՈՒԹԻՒՆԸ, տղոց ՋՂԱՑԳՈՒԹԻՒՆԸ (ճեվալէ) և ամէն հասակի յատուկ ՋՂԱՑԱՒՈՒԹԻՒՆՆ (նեվրալժի) ու ԲԱՆԴԱԳՈՒՇԱՆՔԸ (սաեբզլամա) շուտով և հիմնապէս բուժելու միակ դարմանը ԺԷԼԻՆՕԻ ՕՇԱՐԱԿՆ է (Sirop Gelineau):

ՔՈՒՆ ԲԵՐԵԼՈՒ ամէնէն ազդեցիկ, ամէնէն անվնաս և փորձուած դեղը ԺԷԼԻՆՕԻ ՕՇԱՐԱԿՆ է. որուն շնորհիւ կարճ ժամանակի մէջ կը բժշկուին ԴԻՒՐԱԳՐԳՌՈՒԹԻՒՆՆ ու ժանտատենդէ (հիւմմա) առաջ եկած ուղեղային հիւանդութիւնները:

ԿԱԳՈՒՑ ՀԱԶԸ բուժելու ամէնէն ընտիր ու ազդեցիկ դեղը ԺԷԼԻՆՕԻ ՕՇԱՐԱԿՆ է, որ փոքրիկ հիւանդին առողջարար քուն պարգեւելով, գիշերները հազին սաստկանալը կ'արգիլէ ու տղուն զօրանալուն և ուժովնալուն կ'օգնէ:

Կը ծախուի ամէն դեղարաններու և մթերանոցներու մէջ: 496 14—26

ՔԻՒՆԱՐՏ CUNARD

ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ՇՈԳԵՆԱՒԱՑԻՆ

Ութ օրը երեք անգամ կը բանին Լիվրբուլի և Արեւելից միջեւ

Անուանք	Թօնօ	Անուանք	Թօնօ
Ումպրիա	7718	Պօմնիա	4531
Էդրուրիա	7718	Սամարիա	3574
Սերվիա	7391	Մարաթօն	2403
Ուլթոնիա	7268	Աղլաս	2393
Բավոնիա	5587	Սարաևոսա	2166
Սէֆալոնիա	5517	Թարիֆա	2246
Կալլիա	4809	Բալմիրա	2144
Սիթրա	4557	Թրինիտատ	1899
Լեբր օ	2113	Մորօգգօ	1855
Քէտար	1876	Քամբանիա	12950
Ներպուրկ	1614	Լուքանիա	12950
աղալոնիա	4845		

Դիմել առ ՃՕԼԻ և ՍԻԿԷՐ

Joly et Seager

Մէյմանէթլի խան, Թիւ 6, 7, 8, Ղալաթիա, Քարա Մուսթաֆա փողոց: 255

ՀԱՍՏԱՏԵԱԼ 1852

Տ^րս Մ. ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ եւ ՈՐԴԻ

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ-ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺՔ

396 ՄԵԾ ՓՈՂՈՑ ԲԵՐԱ 396

(Եանճի զարեջրատան վրայի յարկը, ճիշդ Զըպուճեանց դէմը)

Կատարելագործեալ գործիքներու միջոցաւ ամենասաստիկ ցաւած ակռաներ մէկ անգամէն կը լեցնեն. ցաւով դիմելու եւ բուժուած վերադառնալու պայմանաւ:

Նորահնար եղանակաւ, նուրբ, ճաշակաւոր և գիմացկուն արհեստական ակռաներ կը պատրաստեն, յար և նման բնականի, դէմքի ձեւաւորութիւն ըստ տարիքի, ծամողութիւն եւ ազատ արտասանութիւն երաշխաւորեալ:

Բերնի հիւանդութիւնք կատարելապէս կը բուժուին ինչպէս նաեւ թմրեցուցիչ դեղերու և ամենակատարելագործեալ աքցաններու միջոցաւ, առանց ցաւի ատամնահանութիւն:

Ց. Գ. Զննութիւնը կիրակի օրերն ալ (մինչեւ կէս օր) ինչպէս նաև ամէն օր (մինչեւ կէս գիշեր) հիւանդ կ'ընդունին:

Ծանօթ —Պոլսոյ կողմը մասնաճիւղ ՉՈՒՆԻՆՔ !! 197

Լ'ԱՆՔՈՌԸ

ՔՐԵՒԵԼՔԻ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆՑ ԱՄԷՆԷՆ ՀԻՆ, ՀԱՄԲԱՒԱՒՈՐ ԵՒ ՏԱՐԱԾՈՒԱԾ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԸ

Երաշխաւորութեան գումար 187 միլիոն.	1871էն մինչեւ 1897 վճարուած գումար 220 միլիոն:

ՎԱՐՉԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴ

Գ. Գ. Կոմս Էտմոն Ջիչի, կայս. և Թագ. մասնաւոր խորհրդական, Նախագահ

» Ռուտօլֆ Հօհօս, Դեր-Նախագահ.

» Ժօզէֆ Հօհօս, Կայս. և Թագ. մասնաւոր խորհրդական.

» Գուլիմօն Նագօ, » » » »

» Անթուան Բրօքէշ տ'Օսթէն.

Թէոտոր Բօնձէն

Ժան տը Վէնէնկ-Ինկէնհայն

Կառավարութեան Քօմիսէր

Գ. ԺԱՆ ՄԻՒՔ, Կայս. և Թագ. Նախարարական խորհրդական

Ընդհանուր գործակալ. ԼԻՕՆԷԼ ՊՕՆՏԻ

ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻՒՆ. Բերա, Թիւնէլի հրապարակը, Սարաֆօղլուի տուն:

ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՀԱՄԱՐ 202

ԹՈՄԱՍ ՈՒԻԼՍԸՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՔ

Ընդմէջ Հըլլէ, Կ. Պոլսոյ և Օտեսայի

Անուանք	Թօնօ	Անուանք	Թօնօ	Անուանք	Թօնօ	Անուանք	Թօնօ	Անուանք	Թօնօ
Ալպանօ	1069	Գօմօ	1497	Կօզօ	1011	Մալմօ	724	Րօզարիօ	186
Ալէրթօ	3607	Գօնկօ	2906	Կրօտնօ	1695	Մարէնկօ	2273	Սարֆօ	1113
Անճէլօ	1541	Գօրսօ	895	Հիլօ	775	Մարդէլլօ	3709	Ցիրիօ	1735
Արիօսգօ	2377	Տիտօ	4311	Հիտալկօ	1531	Միքատօ	3557	Սիլվիօ	1193
Պասանօ	1822	Տօմինօ	937	Հինտու	3720	Միլօ	1057	Սմէրօ	1200
Պօրօտինօ	1264	Տուրօ	2333	Հօրագիօ	3600	Մօնդէպէլլօ	1735	Թասսօ	1328
Պրավօ	1076	Տրաքօ	1713	Հումպէր	595	Մուրիլլօ	2419	Թ. Ուիլսըն	1546
Պրիւնօ	841	Տինամօ	504	Իակօ	2354	Նէրօ	1083	Թօրիօ	3827
Պըֆֆալօ	4431	Էպրօ	2464	Իտալիօ	5540	Օթիօ	4100	Թօլէտօ	1470
Դէյրօ	1671	Էլտօրատօ	1520	Ճիւնօ	1080	Օնթարիօ	4036	Թօրրինօ	487
Դալիբսօ	1337	Էրագօ	1341	Քլէսօ	1053	Օրլանտօ	1535	Ուպրինօ	2429
Դամէօ	1214	Ֆրիտօ	954	Քօլբիսօ	2307	Բալէրմօ	1637	Վասրօ	1914
Դազօ	1094	Ֆինլանտ	1828	Քօդնօ	1700	Բօլօ	510	Վօլօ	1289
Ձիբակօ	2729	Ֆլամինկօ	849	Լէօ	1053	Րիալթօ	2229	Վօլթուրնօ	2396
Սիսէրօ	1834	Ֆրանչիսքօ	4582	Լէբանդօ	2272	Րինալտօ	1663	Եէտօ	1850
Գլիօ	2691	Կալլիէօ	3060	Լիվօրնօ	1643	Րօլլօ	1613	Զէրօ	1200
Գօլօբատօ	4235	Կիդանօ	1243	Լօրէնզօ	3191	Րօմէօ	1789		

Քլիօ շոգենաւը, նաւապետ Ծօնսըն, ընդհանուր վաճառքով Հըլլէն հոս հասած է:

Իակօ շոգենաւը, նաւապետ Եէյց, ընդհանուր վաճառքով Հըլլէն մեկնած է ամսոյս 22ին և յուլիս 5ին հոս կը սպասուի:

Դիմել առ գործակալս Ֆ. ՀԻԼՏ ԷՆՏ ՐԻՋՕ

Թիւ 23—24, Բիւյիւք Միլլէթ խան, Ղալաթիա 377

ՖՐԵՏ. ԼԷՅԼԱՅՏ ԵՒ ԸՆԿ.

ՇՈԳԵՆԱՒԱՑԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Լիվրբուլի և Արեւելից միջեւ բանող շոգենաւք

Անուանք	Թօնօ	Անուանք	Թօնօ
Վիքդօրիան	10500	Ֆլավիան	[illegible]
ռմէնեան	10500	Էմիրչիան	[illegible]
Քէսդրիան	10500	Օրրժ.ըն	[illegible]
Լանքասդրիան	9000	Ալծէրիան	[illegible]
Ֆիլատէլֆիա	9000	Արապիան	[illegible]
Դօլօմյեան	8000	ամէնիան	[illegible]
Ճօրճիան	8000	Զնտալուզիան	[illegible]
Պօստոնիան	8000	Ալզաշիրն	[illegible]
Ֆիրճինիան	8000	Լէսպիան	[illegible]
Ֆալէրնիան	3700	Մինճօ	[illegible]
Վավօնիան	3700	Օրօրդօ	[illegible]
Ֆլամինիան	3700	Լիսպօն	[illegible]
Ֆապիան	3500		

Ապրանքի տէրերէն կը խնդրուի իրենց ապրանքն այլուր փոխադրելու կամ Ղալաթիոյ մաքսատունն հանելու համար իրենց հրահանգը զրկել շոգենաւուն ժամանումէն 24 ժամ առաջ:

Աւելի տեղեկութեանց համար դիմել առ ԷՏՎԱՐ ԼԱՖՈՆՏԷՆ

Ղալաթիա, քարափին վրայ հին տեղը մաքսատան 600

COMP RUSSE

NAVIGATION A VAPEUR ET DE COMMERCE

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՇՈԳԵՆԱՒԱՑԻՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Շարժման երթեւեկութիւնք

Կշ. 13 26 Օտէսա ժամը 4ին յետ միջօրէի

Դշ. 14 27 Իզմիր, Բիրէ, Աղեքսանդրիա ժամը 10ին միջօրէէն առաջ (ճամբորդելով Աղեքսանդրէթ, Բօրթ-Սայիտ, Եաֆա, Պէյրութ եւ Բիրէ).

Եշ. 15 28 Օտէսա ժամը 10ին միջօրէէն առաջ

Եշ. 15/28 Ինէպօլու, Սինոպ, Սամսոն, Օրտու, Կիրասոն, Տրապիզոն, Ռիզէ եւ Բաթում ժամը 1ին յետ միջօրէի

Ուր 16/29 Օտէսա ժամը 4ին յետ միջօրէի 5[illegible]

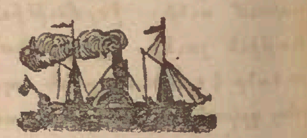

ՇՈԳԵՆԱՒԱՑԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ՄԱՐՍԷՅԼԵԱՆ ԵՒ ՀԱՅԿԱԿԱՆ

Ն. ՊԱՔԷ ԵՒ ԸՆԿ.

ՍՊԱՍՈՒԱԾ ՇՈԳԵՆԱՒՔ

Յունիս 25ին Մինէրվի, Անատոլուէ եկեր

ՄԵԿՆՈՒՄՆԵՐ

Յունիս 26ին Մինէրվի, Մարսիլիա:

Տոմսեր ուղղակի Բարիզի համար.

Առաջին կարգի 245 ֆրանք. 2-րդ կարգի 175 ֆրանք. Տեղեկութեանց համար դիմել Գործակալին Թօփ Հանէ Քարափին վրայ: 516 Թ. ՌԸԳՈՒԼ

—)(36)(—

ԹԷՈՏՈՐ ՈՒԱՏՍ—ՏԸՆԹԸՆ

ԱԼՈՒԻՆ

Բ.

ԿՆՈՋՏԻԿԵԱՆՑ ԼՈՒՍԱՓԱՅԼ ԽԱՉԸ

10

Բայց կարծելով թէ Դիպուածին հետ կը կռուէի, կը հաւատայի թէ այդ խորասուզումը այնքան ուշ պիտի ըլլար որ մենք հոն չպիտի գտնուէինք, կամ նոյն իսկ եթէ շատ ուշ ալ չպատահէր, չէր կրնար ծածկել տեսարանը: Խորասուզումը եղած էր, ինչ պիտի ըլլայինք մենք: Ասիկա գիտնալու էի անմիջապէս:

—Բակէ շուանը, ըսի, շուտ, քակէ շուանը. սարաւանդ մը կը խորասուզի անպատճառ:

—Բայց մեզի ի՞նչ վնաս ունի, ըսաւ Ուինի:

—Մեզի վնաս ունի, սիրելիս, քակէ՛ շուանը: Շատ վնաս ունի մեզի. Ուինի, ըսի, վասն զի հիմա առաւել քան երբեք որոշած էի ազատել իր կեանքը:

Երբ շուանը քակեց, ըսի. «Սպասէ մինչեւ որ ձայն տամ, և վազէ ի փլատակին անկիւնը դարձայ: Մեծ ուղղահայեաց սարաւանդը ուրկէ կը նայէր անքթիթ, Վինի դիակը ինկած էր վար, ծածկելով զինքն ու իր տճիրն ի միասին:

Հողաբլրին անկիւնը դառնալ և Ուինիֆրէտը կանչել մէկ վայրկենի գործ էր, և որովհետեւ շատ մը կրնար գալ ձայն տալուս, մինչեւ որ ինծի հասնէր՝ վերբարկուս և կօշիկներս հանած կ'ըլլայի:

—Պատրաստուէ հիմա ալիքներուն հետ կռուելու, Ուինի:

—Ուրեմն մեռնելու չենք:

—Ոչ, Ուինի, պիտի ապրինք: Վազէ, եթէ տասնկ վեց կոճակներ ես ներս խուժեն, չորս ոտք ջուրի տակ ծածկուած պիտի ըլլայ հրուանդանը:

—Եկուր եռուէ, Սնար, ըսաւ Ուինիֆրէտ. ու սլացաւ ծովեզրին վրայ, առանց ուրիշ բառ մը ըսելու.

Ահ, կրնար վազել, աւելի արագ որքան որ ես կրնայի իմ ճմլուած ոտքովս: Հոն էր ան ամէնէն առաջ:

—Ցատկէ մէջը, Ուինի. և ամէն ճիգ ըրէ հրուանդանը հանելու համար. մէկ վայրկենէն քեզի հետ եմ:

Նետուեցաւ Ուինիֆրէտ ջուրին մէջ, (Սնարն ալ ետեւէն հաչելով) և այնքան կը խիզախէր հոսանքին դէմ որ միակ վախս էր հիմա թէ մի գուցէ իր խորութիւնը անցնի դեռ ես իրեն չհասած եւ յետոյ՝ հազուած ըլլալուն պատճառաւ, ջուրին տակ խորասուզի: Բայց բնաւ վայրկեան մը չկորսնցուց իր ողջմտութիւնը: Երբ ջուրը մինչեւ կէս մէջքը հասաւ, կեցաւ և չուրջը դառնալով կը նայէր ինծի մինչ ես ցած ջուրին մէջ արագութեամբ կը յառաջանայի:

Հրուանդանին ծայրը հասնիլ և Ուինիֆրէտը դուրս հանել դիւրին գործ չէր. վասն զի ջուրը գրեթէ մինչեւ կուրծքս կը հասնէր, և կնոջ մը հագուստը կարծես զինքը վար քաշելու սահմանուած է: Արդէն Ուինիֆրէտէն զատ ո և է կին խեղդուած և զիս ալ իրեն հետ խորասուզած պիտի ըլլար: Բայց այս տեսակ դժուարին պարագաներու մէջ միակ փրկութիւնը քաջութեան մէջ կը կայանայ:

—Ի՜նչ գիշերուան արկածներ. ըսաւ Ուինիֆրէտ, երբ հրուանդանը դարձանք, և ցած ջուրին մէջէն յառաջացանք դէպ ի ծովեզրը:

Փութացինք դէպ ի խրճիթ այնքան շուտ որքան կը ներէին մեր թաց զգեստները: Երբ հոն հասանք տեսանք որ դուռը բաց էր ու ներս մտանք:

—Հայրս նորէն պառկած է, ըսաւ Ուինիֆրէտ. և ինծի համար ճրագ մը վառ չէ թողեր:

Եւ առանց իր դէմքը տեսնելու ձեռքին դողալէն հասկցայ թէ ամօթով ականջը կը դնէր գինովութեան խորդալուն զօր ու երբեք չպիտի լսէր:

Վառեցի լուցկի մը զոր աթոռի մը վրայ գտայ ճրագի մը հետ:

—Հայրդ խոր քունի մէջ ըլլալու է, ըսի, հագիւ պիտի կրնաս արթնցնել զինքը այս գիշեր:

—Ոհ, սիրելիս, ոչ, ըսաւ Ուինիֆրէտ: «Գիշեր բարի», «բոլորովին հիւանդ կ'երեւաս. յորմէ հետէ գլուխդ վեր վերցուցիր կուրծքիս վրայէն շատ հիւանդ կ'երեւաս:

Ցանկարծ յիշեցի թէ պէտք էր առտուն կանուխ ծովեզրը երթայի, տեսնելու համար թէ ջուրերը քշած տարա՞ծ էին փլած հողերը, ու Վինի դիա՛կը երեւան հանած: Ամէնէն կարեւոր բանն էր հիմա չթողուլ որ Ուինիֆրէտ տեսնէ զօզցուած խաչը:

Գիշեր բարի ըսի իրեն ու մեկնեցայ դէպ ի տուն:

11

Իրաւունք ունէր: Այդ մէկ քանի վայրկենի ճգնաժամը զիս հիւանդ ըրած էր: Թաց զգեստներս որ մարմնոյս վրակչած էին՝ կը սառեցնէին զիս հիմա. ու երբ գողի պէս սունէն ներս մտայ ու սենեակս քաշուեցայ, ակռաներս իրարու կը զարնուէին դողէս:

Երբ թաց զգեստներս հանելով անկողին մտայ՝ քունքերուս երակներուն զարկէն, բիբերուս եռեւ այրող կրակէն, ցաւած կոկորդիս ծորաւէն մասամբ հասկցայ թէ տեսակ մը տկարութիւն, տեսակ մը տենդ կար իմ վրայ, ինչ որ զարմանալի չէր այս տեսակ գիշերէ մը յետոյ:

Այն սոսկալի ջղաձգութեան մէջ՝ երբ նստած էի երեսս Ուինիֆրէտի կուրծքին վրայ հանգչեցուցած՝ ոչ միայն ծովախորշին ուրուանկարը այլ և մեր միասնակա՛ն կեանքին ամէն պարագաները լուսանկարուած էին ուղեղիս մէջ: Երբ ձգտման այս առաջին վայրկեաններու ճգնաժամէն յետոյ նայած էի Ուինիֆրէտի երեսը՝ երազէ արթնցողի մը պէս, միտս երեւցած էր, ըսաւ ան, գորշ ու թօշնած՝ ծերունիի մը մարմինին պէս: Ասոր բարոյական ու նիւթական հետեւանքները կը ժողվուէին հիմա իմ չուրջս և իմ վրաս:

Կէս ժամուան տաժանելի մրափէ մը յետոյ արթնցայ սաստիկ տաքութիւն ուղեղիս մէջ և հիւանդարար սոսկում մը սրտիս խորը: «Տենդ է, խորհեցայ, հիւանդ պիտի ըլլամ, և ի՞նչ պիտի ընեմ առտուն երբ ջուրերը ցածնան. Ուինիֆրէտին ծովեզերք երթալէն առաջ: Ամենեւին տուն եկած ըլլալու չէի, ըսի: Հապա եթէ հիւանդութիւնը զիս գետին զարնէր և հոն երթալուս արգելք ըլլա՞ր: Այս սոսկալի մտածումն իսկ կը ջլատէր զիս բոլորովին: Հազիւ կը համարձակէի փորձել անկողինէն դուրս ելլել, որպէս զի մի գուցէ երկիւղներս հաստատուած գտնէի:

Վերջապէս զգուշութեամբ և վախով մէկ ոտքս դուրս հանեցի անկողնէն, յետոյ միւսն ալ, մինչեւ որ գորգին ծոպերը բռնեցի: Բայց ծունկերս կթոտեցան, գլուխս դարձաւ, սիրտս սկսաւ խառնուիլ մահացու նողկանքով մը և ծառոկոնկի մը պէս վար ինկայ տախտակամածին վրայ:

Երբ հոն մնացի հասկցայ թէ անկարող բռնուած էի արդարեւ: Բիչ մնաց պիտի խենթեցնէր զիս սոսկումը այն մտածման թէ մէկ քանի վայրկեանէն գուցէ ինքզինքս պիտի կորսնցնէի և անկարող պիտի ըլլայի ոտքի ելլելու, — անկարող պիտի ըլլայի երթալ ծովեզրը հասնելու առաջ և Վինի մարմինը փնտռելու — անկարող պիտի ըլլայի նոյն իսկ մէկը ղրկելու իբր փոխանորդաբար այս գործը կատարելու համար: Բայց զօ՞վ պիտի ղրկէի. ո՞վ կրնայի ընել այս տեսակ յանձնարարութիւն մը: Հանգուցեալ հօրս երդմամբ խոստացած էի հմայեկին գաղտնիքը մէկու մը չյայտնել երբեք բաց ի մօրմէս ու մօրեղբօրմէս: Եւ սակէ զատ, ինչ ուզէի իրաւցնէ խնայել Ուինիֆրէտին այն չարիքը որմէ կը վախնայի, պէտք էր որ ծառաներէն ու քաղաքացիներէն գաղտ ի պահէր իր հօրը գործած գողութիւնը:

Թարգմ. ՀՐԱՆՏ ԽԱՆՃԵԱՆ

(Շարունակելի)